

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»**

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНИХ НАУК І СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

освітній рівень – бакалавр

на тему: **«ФЕНОМЕН WESTLESSNESS (БЕЗЗАХІДНОСТІ) У СВІТЛІ
РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ: 2014–2024 РОКИ»**

Виконала:

студентка 4 року навчання
спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»

Довбиш Марія Олександрівна

Керівник

Тараненко Ганна Геннадіївна
кандидат політичних наук,
старший викладач
кафедри міжнародних відносин

КИЇВ-2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ "БЕЗЗАХІДНОСТІ" (WESTLESSNESS).....	7
1.1. Поняття «міжнародна західна спільнота» у рамках дослідження: контекст появи сучасного виміру Заходу	7
1.2. «Беззахідність» згідно зі звітом Мюнхенської конференції з безпеки 2020 року: засади еволюції та трансформації феномену	11
1.3. Феномен «беззахідності»: теорія конструктивізму.....	14
1.4. Кейс-стаді: методологія вивчення феномену «беззахідності».....	17
РОЗДІЛ II. ПРОЦЕС ПОГЛИБЛЕННЯ «БЕЗЗАХІДНОСТІ»: ЇЇ ЕВОЛЮЦІЯ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ.....	19
2.1. Передумови російської агресії проти України: перспектива Захід–росія.....	19
2.2. Період 2014–2016 років: проблематика реагування західної спільноти на російську агресію у перші роки війни.....	21
2.3. 2017-2021 роки: проблематика реагування західної спільноти на російську агресію у період до початку повномасштабного вторгнення.....	29
РОЗДІЛ III. ПЕРСПЕКТИВИ ФЕНОМЕНУ «БЕЗЗАХІДНОСТІ» В УМОВАХ СУЧАСНОЇ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ.....	34
3.1. Зміни і обмеження у підходах міжнародної західної спільноти до російської агресії з початку повномасштабної війни у 2022 році	34
3.2. Реінтерпретація феномену «беззахідності» у 2024 році.....	40
ВИСНОВКИ	42
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	46
АНОТАЦІЯ.....	53

ВСТУП

За останні десять років Україна стикнулася з багатьма викликами для свого суверенітету та незалежності. Анексія Криму і початок війни на Сході країни у 2014 році та події усіх наступних років до безпрецедентної ескалації агресії і повномасштабного вторгнення, потребували належної реакції зі сторони міжнародної західної спільноти, на чолі з США, Великобританією, та багатьма іншими демократичними та ліберальними державами світу. Україна, прозахідний політичний та ідеологічний курс якої лише глибше укорінився за роки складного протистояння росії, мала дипломатичний запит на підтримку зі сторони спільноти у цій боротьбі. Однак, не відбувалося суттєво значних змін у політиках партнерів, а лише посилювалась дезінтеграція спільноти та укріплення політики «заспокоєння» росії [1]. З часом, стала більш очевидною неготовність Заходу змінювати свої попередні підходи до ведення зовнішньої політики аби не зруйнувати статус-кво у відносинах та не втручатися у конфлікт. Подібне реагування на російську агресію було фактором поглиблення кризового становища в Україні та самій західній спільноті.

У 2020 році на Мюнхенській конференції з безпеки, щорічній платформі з обговорення актуальних питань безпеки у міжнародних відносинах, основною тематикою стала так звана *беззахідність* або *westlessness* у світі. Була піднята дискусія про наявність загрози трансатлантичній західній єдності, однак тоді, це було радше заклик звернути увагу на назріваючу проблему, а не прямим сигналом діяти. Проте, як показали подальші події, зокрема повномасштабне вторгнення 2022-2024 років, загроза дезінтеграції країн-партнерів лише стала більш явною, а росія, скориставшись нерішучістю спільноти, лише посилила свою агресію значною мірою з метою поглиблення кризи західної кооперації і зменшення впливу Заходу на геополітичні процеси у світі.

Основною **проблемою**, яка розглядається у дослідженні, є поглиблення «беззахідності» в наслідок російської агресії проти України з 2014 по 2024 роки.

Тема **актуальна** і потребує ретельного вивчення, а феномен «беззахідності» актуалізації та нової інтерпретації в контексті посиленої агресії росії та новітніх викликів безпеки під час повномасштабного вторгнення росії 2022-2024 років. Дослідження феномену, передумов його появи та детального занурення у контекст його поглиблення з 2014 по 2024 роки є допоміжним у розумінні наявних проблем у зовнішній політиці держав західної міжнародної спільноти і, більше того, корисним у контексті закриття академічної прогалини у цій темі.

Мета роботи – дати нову інтерпретацію феномену westlessness («беззахідності») у світлі російської агресії проти України з 2014 до 2024 рр.

Серед основних **завдань** роботи:

- Пояснити поняття «міжнародна західна спільнота» та визначити контекст його появи;
- Виокремити поняття «беззахідності» (westlessness), яке було визначене у 2020 році на Мюнхенській конференції з безпеки;
- Виявити проблеми реагування міжнародної західної спільноти на російську агресію у період з 2014 по 2021 роки;
- Пояснити як змінилася модель кооперації міжнародної західної спільноти з початком повномасштабної війни у період 2022 з 2024 роки;
- З'ясувати як згідно з реакцією міжнародної західної спільноти набув нової інтерпретації феномен «беззахідності».

Щодо використаної в роботі **літератури**, одна частина, що складається в основному з вторинних джерел, стосується історичного процесу об'єднання та проблемних аспектів взаємодії міжнародної західної спільноти, а також звертається до класифікації поняття «міжнародна західна спільнота», «країни Заходу», «західні лідери» та інших. Серед них, праці Іккенберрі (2011), Боннетт (2004), Мухбубані (1992), Дьодні (1999), та інших академіків та вчених, що обговорюють формування трансатлантичної західної архітектури безпеки, концентруються на засадах взаємодії НАТО та ЄС. Статті та праці Вольта (2023), Філліпса (2023), Джарабіка та Мінакова (2016), Ворожко (2023) та інших обговорюють проблемні аспекти єдності Заходу на фоні агресії росії з 2014-2024 роки, у той час як роботи Джіа

(2020), Ная (2020), Вінтора (2020), Слоат (2020) окреслюють феномен «беззахідності» та пояснюють його значення в рамках глобальних безпекових викликів. Для формування теоретичного фреймворку дослідження і обговорення конструктивістської теорії міжнародних відносин залучені праці Вендта (2003), Адлера (1997), а для опису методологічних засад і обрамлення кейс-стаді як основи проведення аналізу – роботи Геррінга (2004) та Іня (2014). У дослідження використані численні аналітичні статті видань Foreign Affairs, Atlantic Council, Brookings та інших. Другу частину джерел для дослідження складає низка первинних джерел, що включають промови, заяви, виступи, звернення тощо, котрі належать представникам держав західної спільноти, стосуються України, росії, спільних рішень та угод щодо російської агресії з 2014 року і які є актуальними для теми дослідження.

Питанням дослідження є:

У чому полягає оновлене розуміння феномену «беззахідності»?

Об'єктом дослідження є феномен «беззахідності» у світлі російської агресії проти України, а **предметом** – актуалізація сучасного розуміння феномену «беззахідності» у світлі російської агресії.

З точки зору теоретичного фреймворку, конструктивістський підхід у міжнародних відносинах є базою для цього дослідження. Конструктивізм наголошує на соціально сконструйованому характері реальності, висвітлюючи роль ідей, норм та ідентичностей у формуванні поведінки держави та її взаємодії на міжнародній арені. Це дослідження висвітлює як формувалася реакція міжнародної західної спільноти на російську агресію, у чому полягала проблематика її реагування, як це впливало на допомогу Україні у протистоянні, а також як відбувалася еволюція взаємодії спільноти, її об'єднаності у світлі викликів та загрози безпеці, проливаючи світло на ідейні чинники, які лежали в основі взаємодії.

Основним **методом** дослідження є кейс стаді. Обґрунтування застосування такої методології полягає у тому, що вона є універсальною і дозволяє детально дослідити кейс, тобто сам феномен «беззахідності». Більше того, така методологія

дає змогу аналізувати контекст, підґрунтя та передумови процесів, що відбувалися у західній спільноті, а також те, як «беззахідність» розвивалася з моменту початку російської агресії. Кейс-стаді дозволяє відслідкувати еволюцію «беззахідності» і відповідно реінтерпретувати її та зрозуміти ризики, котрі її поглиблення може мати для сучасної архітектури у світі.

Структура дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури та анотації.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ "БЕЗЗАХІДНОСТІ" (WESTLESSNESS)

1.1. Поняття «міжнародна західна спільнота» у рамках дослідження: контекст появи сучасного виміру Заходу

Для того аби розтлумачити поняття «міжнародної західної спільноти», необхідно звернутися до концепту Заходу в цілому. Його історичні та ідеологічні засади почали свою формацію ще за часів Римської імперії, однак сучасне розуміння «Заходу» значно відрізняється від попереднього і сприймається в ширшому, радше політичному та геополітичному, аніж в географічному, цивілізаційному чи релігійному вимірах [2, 48-57].

Згідно з Ікенберрі (2011), новітній міжнародний ліберальний порядок, на чолі із західною ідеологією, це продукт двох «проектів» історичної побудови міжнародного устрою. Один із них, Вестфальський мир 1648 року, що мав на меті створення основ сучасної державної системи. В його базі лежали поняття державного суверенітету, міждержавних відносин, територіальної цілісності, принципу невтручання та інших аспектів взаємодії держав як законних політичних одиниць. Ця система міжнародних відносин була започаткована в західній Європі і заклала основоположні норми та принципи для функціонування новітнього міжнародного порядку. Іншим проектом була безпосередньо розбудова сучасного ліберального порядку, що найактивніше розвивався протягом XIX-XX століть на чолі з Великобританією, де стрімко еволюціонував ліберальний інтернаціоналізм, та Сполученими Штатами і який поширився завдяки підйому та розвитку інших ліберальних та демократичних країн. Зокрема після Першої світової війни, Вудро Вільсон та інші ліберальні політики просували створення ліберального світового порядку та створили Лігу Націй, що заклала фундамент для сучасної Організації Об'єднаних Націй, започаткованої внаслідок проблем та невдач діяльності попередниці. Саме ООН продовжила розвиток норм та цінностей закладених ще Вестфальською системою і сконцентрувалася на захисті прав людини, верховенстві права, *обов'язку захистити (R2P)*, що мали свій значний відбиток в уже більш

новітні часи після Холодної війни. Світова організація торгівлі також значно доклалася до розвитку ліберального порядку, адже інституціонально розвинула відкриту та вільну торгівлю та ринкову економіку. Обидва проєкти, за Ікенберрі, насправді співіснували між собою протягом багатьох століть та оновлювалися після чергових криз та воєнних потрясінь (Віденський конгрес 1815 року, Версальський мир 1919 року, Ялтинсько-Потсдамська конференція 1945 та переговори між США, СРСР та Європою після Холодної війни та возз'єднання Німеччини) і заклали основу для сучасного західного ліберального порядку [3, 56-68].

Як зазначає Боннетт (2004), з початку XX століття концепція Заходу більше асоціювалася з Західною Європою та Великобританією, і США не домінували у цьому вимірі та вважалися подовженням його «справжньої» європейської частини. Однак, Перша та в особливості Друга Світові війни змінили такий устрій, бо позиція Європи сильно ослабла і, як зазначав дослідник західної цивілізації Тойнбі (1948), сама Європа стала «затиснутою між двома гегемонами в обличчі Сполучених Штатів та СРСР». Саме США, з розвитком своєї промисловості, військової сфери, досягненням економічної та політичної могутності, стали провідним актором та символом західної спільноти з середини століття (*що, в той же час, не означало вихід Європи з концептуальної та ідеологічної частини Заходу*). Деколонізація в європейських колоніях стала лише тимчасовим кризовим етапом для Заходу, котрий вдало було наділено значенням «інтелектуальної та політичної свободи» для незалежних держав, як зазначив Гарольд Макміллан, британський прем'єр міністр, у промові 1966 року до Парламенту Південної Африки [4, 123-142]. Загалом, стратегія звернення політики та уваги до історично та ідеологічно «незахідних» суспільств стала однією з причин тріумфу Заходу, його ідей та цінностей, ліберальних, демократичних економічних та політичних підходів.

Друга половина XX століття була важливим періодом для обрамлення західних ліберальних ідей та формування сучасного розуміння «Заходу» як такого, за Енашем (2010) [5, 450-453]. У час Холодної війни НАТО сприймався строго західним союзом на чолі зі Сполученими Штатами і став не тільки об'єднуючим та

оборонним альянсом, що протистояв СРСР, а організацією для планування спільних сил та складного міжурядового політичного процесу для прийняття рішень. НАТО було невід'ємною складовою одного з двох полюсів біполярної системи порядку, включаючи у себе капіталістичні та демократичні держави, на противагу соціалістичному табору країн. Наприкінці ХХ – початку ХХІ століття, з розвитком НАТО, розпадом СРСР, появою Європейського Союзу, зрушенням в бік мультиполярної системи у світі, процес вестернізації, тобто поширення ідей та цінностей лібералізму та демократії, набув оновлення та нової інтерпретації [6, 180-182]. Відповідно, історична та цивілізаційна суто американо-британсько-європейська інтеграція як основа єдності західного світу перестала бути чіткою в своєму вигляді, набула форму міжнародного, міжнаціонального, геополітичного, ціннісного, та ідеологічного виміру та стала основою для формування *міжнародної західної спільноти*, а отже, в більш спрощеному визначенні та у сучасному розумінні, *спільноти західних ліберальних демократій, тобто держав об'єднаних ліберальними та демократичними цінностями*.

Існує велика різноманітність інтерпретацій того, які країни вважати частиною країн Заходу в пост-біполярному світі, оскільки відсутність чітких рамок міжнародного ліберального порядку та динамічність його змін складають основну проблему для обрамлення цього дослідження. Згідно з працею Герборта і Геллманна (2017), хоч Захід зазвичай сприймається як єдність Північної Америки (тобто Сполучених Штатів та Канади) і Європи (включаючи Великобританію), після холодної війни цей вимір географічно та ідеологічно розширився аж до сприйняття Японії, Австралії та Нової Зеландії частинами західної спільноти [7]. Це зазначає й Ікенберрі (2018), розглядаючи ліберально-демократичну спільноту західних країн в більш широкому плані, і наголошує на тому, що демократичний західний світ став більш інтернаціональною платформою багатосторонньої співпраці [8, 7-23]. На думку Мухбубані (1992), лідерство в такому порядку та зокрема в міжнародній західній спільноті мали Сполучені Штати, Європа (включно з Британією) та Японія наприкінці ХХ століття, однак зараз і справді ця спільнота є набагато більш розширеною і рівною в плані взаємодії та співпраці [9, 3-12].

Згідно зі звітом представленим в результаті Мюнхенської конференції з безпеки 2020 року, спільнота західних країн очевидно включає інституції НАТО та ЄС та у той же час є «немонолітною концепцією, яка в широкому розумінні складається зі спільноти ліберальних демократій».

Це дослідження, враховуючи його рамки та основний фокус, зупиниться на аналізі діяльності міжнародної західної спільноти у складі *США, Великобританії, Німеччини, Франції та інших країн НАТО, країн Європейського союзу, Японії*, котрі наразі є провідними ліберальними демократичними державами західного типу, що зайняли активну позицію у спротиві російській агресії з 2014 року.

1.2. «Беззахідність» згідно зі звітом Мюнхенської конференції з безпеки 2020 року: засади еволюції та трансформації феномену

«Беззахідність» була основною темою звіту 56-ої Мюнхенської конференції з безпеки у лютому 2020 року, котрий включав у себе обговорення та аналіз різноманітних актуальних безпекових проблем та питань у світі. Згідно зі звітом конференції, «беззахідність» пояснюється як втрата згуртованості та значущості Заходу, його «духовна роз'єднаність» та як його нездатність справлятися зі складними безпековими викликами, що поступово ведуть до втрати впливу західної спільноти та її лідерства у регіонах світу. Введене поняття також має на меті звернути увагу на мінливу геометрію влади і послаблення ролі Заходу у підтриманні стабільного міжнародного ліберального порядку, де світ стає менш західно-орієнтованим, та і сам Захід – менш «західним».

Важливою проблемою, названою у звіті конференції 2020 року, у співпраці міжнародної західної спільноти є внутрішня або духовна роз'єднаність зумовлена піднесенням неліберального та націоналістичного табору в самому західному світі. У звіті обговорюється внутрішній розкол між розуміннями концепції Заходу і поділу цих інтерпретацій на *ліберальну* (тобто відкриту) та *неліберальну* (тобто закрити). Для останньої Захід – це спільнота, яка об'єднана етнічними, культурними або релігійними критеріями. Прихильники цієї «закритої» інтерпретації вважають, що білому християнському Заходу сьогодні загрожують «чужаки» з іншими релігійними віруваннями чи культурою і вважають західні суспільства слабкими. «Закрите» розуміння західної спільноти закликає, наприклад, до стін і кордонів, відмови від біженців або протидії політкоректності та гендерному мейнстримінгу. У той час як захисники «відкритого» Заходу відчують меншу загрозу через подібні процеси чи зміни в суспільстві і навпаки побоюються, що у випадку відторгнення вищезгаданих питань, Захід відмовляється від своїх попередніх цінностей та принципів і стає схожим на тих, хто традиційно вважається супротивником. Ця внутрішня тріщина, як зазначається, стала передумовою та причиною до ідейного розколу на міжнародному полі співпраці з незахідними

країнами. У той же час для світу, «беззахідність» в загальних рисах стала кризою західних ідей та цінностей, феноменом втрати одностороннього лідерства Заходу та перетікання влади до інших полюсів міжнародної системи, так само як неспроможністю країн західної спільноти реагувати на загрози, конфлікти та ескалації.

У звіті окремо виділена ще одна велика загроза для зовнішньополітичної безпеки міжнародної західної спільноти – це росія. Вона згадана як «найбільш безпосередній та найвідвертіший виклик Заходу» і, очевидно, одна з причин сучасних загострень у світі. «Беззахідність» як динамічне явище лише поглибилася з анексією Криму та початком війни на Сході України у 2014 році. Небажання брати участь у медіації та вирішенні конфлікту, давати відсіч провокаціям росії, вчасно реагувати на серйозні безпекові виклики для ліберальних та демократичних цінностей, які були важливими для західної спільноти ще з часів Вестфальського миру 1648 року – усе це, як згадується у звіті, підсилювало «беззахідну» тенденцію у світі.

Така «епоха безкарності» відкривала для росії безліч можливостей маніпулювати західною спільнотою та ще більше розхитувати і так нестабільний устрій. Більше того, росія станом на 2020 рік почала реабілітуватися як міжнародний партнер якраз за підтримки країн Заходу, що продовжували вести економічну та політичну співпрацю з агресором. У звіті зокрема згадуються слова Президента Франції Еммануеля Макрона щодо необхідності «переосмислити» відносини з росією. Це, більше того, дозволяло росії лавірувати між заборонами та санкціями та встановлювати дипломатичні зв'язки з важливими незахідними регіонами світу. Не кажучи уже про роль Китаю та його співпраці з росією для західного міжнародного устрою, феномен «беззахідності» в світі на фоні цих викликів лише ставав більш явним [10].

Значення цього феномену змінилося з посиленням агресії росії у 2022 році та початком повномасштабної війни проти України, що триває і у 2024 році. Станом на 2020 рік, «беззахідність» інтерпретують не тільки як відсутність згуртованості між акторами системи безпеки з країнами Заходу на чолі, а й у рамках глибшого

розколу всередині його архітектури, нездатності повноцінно відповідати на складні безпекові виклики та неспроможності зберігати лідерство і сильну позицію в міжнародному ліберальному порядку. Відповідно, відкритим залишається питання інтерпретації «беззахідності» в новітніх реаліях вторгнення росії, а також оновленого розуміння її впливу на відносини як в міжнародній західній спільноті так і поза її межами.

1.3. Феномен «беззахідності»: теорія конструктивізму

Погляд на складний феномен «беззахідності» є найбільш вдалим крізь призму конструктивістської теорії міжнародних відносин, що пропонує альтернативну перспективу і контрастує з традиційними теоріями, такими як реалізм та лібералізм. Конструктивізм, за Вендтом (2003), спирається на уявлення, що національні інтереси формуються колективними переконаннями, ідеями та цінностями, а не матеріальними міркуваннями. Інтереси та ідентичності держави, за цієї теорії, не є фіксованими і якщо особистість лідерів зміниться, може змінитися політика держави, навіть якщо інші ключові фактори, такі як міжнародний розподіл влади, залишаться незмінними. Загалом, згідно з конструктивізмом Вендта, спільні ідеї займають провідну роль, а ідентичність держави є передумовою її інтересу [11, 246-313]. Адлер (1997) підкреслює, що конструктивізм – це не просто теорія політики, а ширша соціальна теорія. Конструктивізм стверджує, що людські дії та взаємодія формують матеріальний світ, а колективне розуміння формує основу інститутів. Це також означає, що навіть давно існуючі інститути базуються на спільних переконаннях і можуть змінюватися з часом у міру появи нових ідей [12, 219-363]. Одним із ключових аспектів конструктивізму є його погляд на національно-державну систему. Вестфальський мир, який заснував національно-державну систему, розглядається як відображення того, як держави вирішили співіснувати на основі своїх вірувань, ідентичності та інтересів. Ця конструктивістська перспектива наглядно демонструє, що держави керуються національними цінностями та суспільними потребами і сучасний міжнародний ліберальний порядок є прикладом такої взаємодії [13].

У контексті Заходу конструктивізм є влучним, щоб пояснити, як будується і підтримується ідея західної культурної, політичної та ідеологічної сутності. Конструктивісти стверджують, що Захід — це не фіксована чи об'єктивна реальність, а соціальний конструкт, який розвивався з часом через взаємодію між державами, суспільствами та культурами. З боку конструктивістської теорії, НАТО, як ключовий альянс, що асоціюється з Заходом, є не тільки військовим союзом, а й

об'єднанням навколо спільних цінностей та принципів. Після закінчення холодної війни, НАТО значно змінило свою політику, беручи участь в операціях за межами Європи та відійшовши від суто оборонної спрямованості. Відповідно до конструктивізму, еволюцію НАТО можна пояснити його складною ідентичністю, яка дозволяє гнучкість в різних ситуаціях безпеки. Наприклад, зміни в політиці НАТО відображають коливання в тому, як альянс бачить свою організаційну ідентичність через статтю II (співпраця) або статтю V (спільна оборона). На відміну від неокласичного реалізму, який зосереджується виключно на владі та власному інтересі, конструктивізм визнає, що держави мотивовані різними факторами, включаючи спільну ідеологію та цінності. Держави, згідно з теорією конструктивізму, можуть віддавати перевагу співпраці над конкуренцією чи власним інтересом, як це видно з основоположної ідеології НАТО, у якій члени не повинні розглядати один одного як ворогів. У такому випадку, слабкості альянсу відповідно пов'язані з ослабленням ідеологічно-ціннісного аспекту взаємодії союзних держав, оскільки у кризові для їхньої ідентичності періоди, єдність як ціль не може дати достатньо підстав для підтримання співпраці [14].

Згідно з конструктивістською теорією, Європейський Союз, як ще один актор міжнародної західної спільноти, це об'єднаний спільною ідентичністю, нормами та цінностями союз. Формування та розвиток ЄС можна розуміти як процес, зумовлений бажанням подолати історичні розбіжності в Європі та сприяти миру, процвітання та співпраці між його державами-членами. Ідентичність ЄС тісно пов'язана з ідеєю *об'єднаної Європи*, заснованої на таких принципах, як демократія, права людини та верховенство права. На відміну від раціоналістичних пояснень, які часто застосовують для пояснення особливостей взаємодії у союзі, конструктивізм наголошує на ролі ідентичності у формуванні управління ЄС, пропонуючи особливе розуміння процесів прийняття рішень [15]. Слабкістю є те, що ідентичність та інтереси ЄС не завжди узгоджуються з інтересами інших західних держав, зокрема Сполучених Штатів не кажучи уже про внутрішні розбіжності між державами-членами та інколи кардинально різні погляди на роль та місце міжнародної західної спільноти та ліберального порядку в цілому (наприклад,

угорський прем'єр-міністр Віктор Орбан все частіше поширює меседжі про неліберальний погляд на ведення європейської політики) [16].

Ці та інші особливості загальної архітектури західної міжнародної спільноти і є підставою виділяти феномен «беззахідності» в її кооперації та взаємодії, а також оцінювати її особливості з точки зору конструктивізму. Окрім того, що різноманітність інтересів і перспектив західних країн впливає на стійкість та рішучість Заходу, сама його конструкція як згуртованої спільноти може бути джерелом слабкості та ненадійності. Конструктивізм, як уже було згадано вище, наполягає на нефіксованості ідентичностей і їхньої постійної реконструкції на фоні різноманітних викликів, зокрема безпекових, політичних, економічних і так далі. Це означає, що й ідентичність Заходу не є статичною, а може еволюціонувати з часом, що, у тому числі, призводить до зміни уявлення про те, хто належить до Заходу і ставити під сумнів його єдність як таку. Іншим фактором, який може послабити співпрацю всередині Заходу, є вплив незахідних гравців та ідей. Такі актори відіграють більш помітну роль у формуванні глобальної політики, що включає значний вплив росії та Китаю на взаємодію у рамках західної спільноти та веде до зовнішньополітичних конфронтацій. Таким чином, «беззахідність» в рамках конструктивістської парадигми може розглядатися як криза міжнародного ліберального порядку, викликана послабленням спільної ідеології між учасниками міжнародної спільноти, зниженням значущості спільних цінностей та кризою ідентичності держав Заходу.

1.4. Кейс-стаді: методологія вивчення феномену «беззахідності»

Методологія дослідження «беззахідності» полягає у поглибленому вивченні цього складного феномену і сприйняття його як основного кейсу аналізу. Кейс-стаді застосовується переважно в соціальних науках і є корисним для розуміння контексту, причин, передумов та ключових аспектів явища, тобто у випадку цього дослідження конкретного кейсу «беззахідності». Головними дослідниками кейс-стаді як універсального методу аналізу були Джон Геррінг, Роберт Інъ, Александр Джордж, Ендрю Беннетт.

За Геррінгом (2004), кейс-стаді – це інтенсивне вивчення одиниці певного поняття чи феномену з метою розуміння ширшого набору цих одиниць. У цьому дослідженні саме «беззахідність» і є ключовим явищем, котре вивчається з залученням як первинних (промови, заяви, твердження, тези), так і вторинних (академічні статті, аналітичні записки) джерел [17, 341-354]. Це дослідження базується на якісному методі аналізу даних та їхньої інтерпретації в контексті складних відносин всередині міжнародної західної спільноти. Зосереджуючись на «беззахідності» можна провести ретельний аналіз різних аспектів, пов'язаних із цим явищем, котрі включають історичні фактори, які сформували західну ідентичність та єдність, сучасні виклики єдності Заходу та вплив російської агресії на єдність спільноти та її готовність захищати ліберально-демократичні принципи і цінності. Мета аналізу полягає у огляді інтерпретації феномену «беззахідності» станом на 2020 рік, коли цей термін і загалом проблема єдності Заходу була піднята на Мюнхенській конференції з безпеки вперше, та його реінтерпретації у 2024 році, тобто через два роки після початку повномасштабного вторгнення росії. Таким чином, кейс-стаді є корисним для відслідковування еволюції «беззахідності» та формулювання її нової інтерпретації, актуалізації феномену та його різнобічного розуміння.

Однією з ключових переваг використання методології кейс-стаді для цього дослідження є її здатність забезпечити глибоке та детальне розуміння феномену. Кейс-стаді є радше стратегією вивчення і розуміння феномену «беззахідності», а

отже і відповідає цілі провести, окрім описового, ще й пояснювальний аналіз [18]. Розуміння передумов та послідовності подій – як от вивчення ідеологічних та зовнішньополітичних підходів росії та історичних виявів агресії – є важливим елементом дослідження в рамках кейс-стаді. Згідно з Прією (2020), кейс-стаді епістемології соціального конструктивізму може слугувати основою як для описових, так і для пояснювальних досліджень. Соціальний конструктивізм зосереджується на тому, як людська суб'єктивність формує різні явища в межах соціальної одиниці, що робить його природним для детального опису окремого випадку. Цей підхід має на меті зрозуміти, як різні аспекти всередині одиниці відображають людську суб'єктивність [19, 94-110]. Досліджуючи «беззахідність», зосередження на тому, як представники західної спільноти інтерпретують і будують своє розуміння західних цінностей, норм і єдності є одним з провідних елементів дослідження.

Отже, кейс-стаді є базою формування теоретичного фреймворку дослідження «беззахідності», оскільки цей метод є універсальним та дозволяє глибоко дослідити кейс, тобто у цьому випадку сам феномен. Важливою є різноманітність джерел та підхід їхнього різнобічного аналізу, що включає історичне підґрунтя, контекст та передумови. Більше того, кейс-стаді є корисним для реінтерпретації розуміння беззахідності в сучасних реаліях, тобто станом на 2024 рік і, таким чином, відповідає меті дослідження.

РОЗДІЛ II. ПРОЦЕС ПОГЛИБЛЕННЯ «БЕЗЗАХІДНОСТІ»: ЇЇ ЕВОЛЮЦІЯ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

2.1. Передумови російської агресії проти України: перспектива Захід–росія

Час після закінчення холодної війни традиційно вважався етапом пост-біполярної системи міжнародних відносин, де місце і силу почали мати різні її вісі, особливого значення набула європейська та в цілому ліберальна єдність. У цій системі росія також мала своє особливе місце, адже в 1990-их роках розпочала нібито демократичний та поміркований шлях зовнішньої політики, а також відчутно пом'якшила риторичку щодо Заходу. Однак, колишній СРСР, ідеологічною та керівною силою якого вважала себе росія, насправді повноцінно не розпався та продовжив своє існування в оновленій доктрині та стратегії російської федерації. У своїй промові у 2005 році, президент росії володимир путін сказав, що «розпад СРСР став однією з найбільших геополітичних катастроф ХХ століття» [20]. Тоді цим словам не було надано належної уваги та значення, однак насправді вони стали наріжним каменем політики росії в ХХІ столітті, виказували образу та невдоволеність системою міжнародного порядку, що існував, та демонстрували відповідь на процеси розвитку, демократизації та вестернізації України, Грузії, Молдови, країн Балтії та у меншій мірі інших пост-радянських країн. У цій обмеженій та вкрай експансіоністській парадигмі, колишні радянські республіки розглядалися як законна сфера впливу, до яких сучасна росія, як спадкоємиця Радянського Союзу, мала особливі претензії, що включали території, суверенітет, соціально-політичні та екзистенційні аспекти тощо [21].

Окремим аспектом виступало НАТО, діяльність котрого росія сприймала, у контексті його «розширення» на Центрально-Східну Європу, як велику загрозу власній безпеці. Президент путін у своїй промові у 2007 році на Мюнхенській конференції з безпеки, оголосив найбільш різкі та значимі тези, що пояснювали подальшу політику країни, дорікнув Сполученим Штатам у посиленні свого впливу в Європі та концентрації однополярності у світі. «НАТО поставило свої передові сили біля наших кордонів, а ми продовжуємо суворо виконувати договірні

зобов'язання і ніяк не реагуємо на ці дії. Я вважаю очевидним, що розширення НАТО не має ніякого відношення ні до модернізації самого Альянсу, ні до забезпечення безпеки в Європі» [22]. Відчутним послідовним виявом російської агресії підживленої саме сентиментом подолати вплив альянсу стала російсько-грузинська війна у 2008 році. Росія, передбачаючи потенційне членство Грузії в НАТО, але визнаючи, що Грузія ще не захищена угодою про колективну оборону НАТО, скористалася нагодою, щоб підтвердити свій вплив та продемонструвати свою військову міць у регіоні. Російські сили та їхні місцеві союзники в Південній Осетії навмисно провокували Грузію, впевнені, що президент Грузії Саакашвілі відповість агресивно. Після періоду ескалації напруженості та зіткнень між ополченням Південної Осетії та грузинськими військовими, президент Грузії Саакашвілі наказав атакувати столицю Південної Осетії Цхінвалі. У відповідь росія перекинула свої війська до кордону та завдала авіаударів щодо грузинських позицій як у Південній Осетії, так і в Абхазії. Незважаючи на заклики США, Великої Британії та НАТО в цілому припинити вогонь та агресію, росія швидко встановила контроль над Цхінвалі та просунула свої танки та війська вглиб Грузії до столиці [23].

Як зазначив Дікінсон (2021), реакція Заходу на військові дії Росії в Грузії була помітно стриманою і Москва зіткнулася з мінімальними наслідками, що послугувало своєрідним «зеленим світлом» для більш розкутої подальшої політики. Навпаки, лідери ЄС виступали за припинення вогню, яке, здавалося, відповідало цілям росії, а з 2009 року адміністрація Обами в Сполучених Штатах прагнула перезавантажити відносини з росією [24]. Наступним кроком була безпосередня агресія в бік України, котру росія розгорнула, менше ніж за 6 років після подій 2008 року, на Сході країни і захопила Кримський півострів у тому числі у відповідь на орієнтовану в бік ЄС та НАТО політику в країні та події Євромайдану у 2013 році. Хоч цього разу відповідь західної спільноти була більш рішучою, однак повноцінне розуміння усіх складнощів загрозливого російського експансіонізму було сприйняте лише з часом і шляхом багатьох жертв та негараздів [25].

2.2. Період 2014–2016 років: проблематика реагування західної спільноти на російську агресію у перші роки війни

Сумнозвісні події початку 2014 року в Україні, коли у березні росія анексувала Крим та у квітні розпочала війну на Сході, викликали резонанс у міжнародній західній спільноті, оскільки, у першу чергу, такі зміни у геополітиці означали значний поворот в усталеній зовнішньополітичній діяльності та взаємодії з росією. Незважаючи на засудження агресії, Захід мав специфічну та місцями сумнівну спрямованість допомоги та підтримки Україні. Важливою була стрімка та рішуча реакція західної спільноти, проте, очевидно, що досягти її було вкрай важко, бо був присутній вагомий фактор непередбачуваності ситуації та неусвідомленості багатьох ризиків, що могли з'явитися у разі більш чи менш реактивної відповіді.

Варто розпочати зі Сполучених Штатів, котрі відіграли своїм специфічним реагуванням особливу роль у перші місяці та роки війни. Послабленню реактивної підтримки посприяла неоднозначна позиція тодішнього президента США Барака Обама щодо України. Протягом березня 2014 року він зробив чимало заяв зі словами підтримки «народу України», проте у них не звучало ґрунтовного означення подій, що відбувалися. «Я сказав, що ми зробимо все можливе, щоб підтримати Україну та український народ. Але я думаю, що для нас також важливо не обіцяти, а потім не бути в змозі виконати», – сказав колишній президент на початку агресії. У тій же промові, Обама казав, що «США не може мати ситуацію, коли стабільно витрачає 3% ВВП на оборону, більшість з якої йде на Європу..., тоді як європейські країни витрачають на неї лише 1% бюджету» [26]. Пізніше у березні, Обама пообіцяв розширення санкцій та ізоляції росії у випадку продовження агресії, що, як виявилось пізніше, не стало дійсністю у повній мірі [27]. Він також стикнувся з внутрішньополітичною критикою зі сторони республіканської партії щодо його діяльності його кабінету, нерішучості щодо України та звинуваченнях в сприянні ескалації агресії росії занадто м'якою політикою у попередні роки [28]. Політика Обама була і справді вкрай пацифістською, хоч і недружньою до дій росії і, більше того, задавала загальний тренд у західній спільноті до більш стриманої та

«невійськової» підтримки України. «Заспокоєння» росії і страх більшої ескалації більшою мірою описували політику Сполучених Штатів аж до кінця каденції президента, котрий наполягав на важливості дипломатичних зусиль та загальному утриманню від заяв та оціночних суджень агресії. Таке ставлення було явним у послідовних кроках Обама і у одній з відповідей у лютому 2015 року на прес-конференції з канцлером Німеччини Анджелою Меркель він заявив про «неготовність Штатів надати відповідь про надання летальної зброї Україні» [29]. Санкції у 2014-2016 роках проти росії також не були «глобально приголомшливими» і в основному зачіпали лише оточення президента росії путіна; про це зазначала й Крістін Вормут, заступник міністра оборони США, котра визнавала, що «санкції не змінили те, що росія робила в Україні і це викликає велике занепокоєння» [30, 114-123]. Наприкінці каденції Барака Обама риторика стала більш холодною щодо України та, хоч і за словами самого президента не фаталістичною, він зазначав, що «Україна, яка не є членом НАТО, буде вразливою до військового панування Росії, що б ми не робили... Я реаліст, але це приклад того, що ми повинні чітко уявляти, які наші основні інтереси і заради чого ми готові йти на війну. І, зрештою, завжди буде якась неоднозначність» [31]. Такі судження знайшли своє пояснення у більш пізній час і уже в 2023 році під час повномасштабного вторгнення росії. У інтерв'ю CNN Барак Обама розказав про справжні тогочасні «червоні лінії» Сполучених Штатів: "Україна зараз і тоді – це різні країни. Є причина, чому не було втручання (Заходу і США зокрема) до Криму. ... Крим був повний російськомовних, і була певна симпатія до думки, що росія представляє їхні інтереси. Верховна Рада у той час все ще мала певну кількість симпатиків росії і політика всередині України була складнішою», – додав він. Більше того Обама згадав про те, як європейські лідери «кричали» про посилення санкцій в бік росії та як він і канцлер Німеччини Меркель протидіяли цьому [32]. З погляду реалій 2024 року, це становить питання значного занепокоєння про загальне та далекоглядне розуміння глибоко кризової ситуації міжнародною західною спільнотою у світлі російської агресії з 2014 року.

Велика Британія на початку агресії показала значну залученість у складні проблеми, що продукувала агресивна та експансіоністська поведінка росії. Сполучене Королівство спробувало відновити Будапештський меморандум, представило резолюцію ООН із засудженням агресії росії (на яку росія зрештою наклала вето) [33] та вжило інших важливих заходів, таких як відмова визнати референдум у Криму та запровадження санкцій проти окремих росіян [34]. Однак очевидним був брак розуміння серйозності та подальших намірів росії і це проявлялось в особливій обережності у висловах та термінах. Як видно з промов та заяв, прем'єр-міністр Британії Девід Камерон та його оточення були вкрай стриманими у своїй риторичі, уникаючи таких термінів, як «війна», «конфлікт» або «агресія», натомість використовуючи «ситуація в Україні», «дії росії», «українська криза», «неприйнятні дії росії», «нестабільність» тощо. Цей дипломатичний підхід, ймовірно, мав на меті уникнути ескалації напруженості та залишити простір для розвитку британсько-російських відносин. Протягом цього часу відбувалися зустрічі Камерона з прем'єр-міністром росії Лавровим і телефонні дзвінки з президентом путіним [35], котрі, окрім переговорної функції щодо України, мали й завдання зберегти зв'язки Британії з росією. Політика уряду Великобританії була у тому числі розкритикована зі сторони колишнього найвищого командувача НАТО Британії Генерала сер Річарда Ширреффа за те, що «уряд Камерона на крок відставав від союзників у спробах домовитися про дипломатичне вирішення проблеми». У цього й справді були свої підстави, адже в 2015 році неодноразово Ангела Меркель та Франсуа Олланд, президент Франції, окремо від Британії та Сполучених Штатів, брали особливо активну участь у миротворчому процесі та переговорах з володимиром путіним, що викликало занепокоєння в плані погіршення консолідації всередині західної спільноти [36]. Незважаючи на таку проблематику реагування, роль Великобританії, хоч і зводилася до спільних дій у рамках Європейського союзу, членом якого країна була до Брекзиту, все одно була помітною і значущою для України. Однак, надмірна обережність та недалекоглядність політики Британії та її уряду були основними перешкодами для України і її суверенітету у перші роки агресії.

Роль реагування Німеччини на ескалацію російської агресії була особливою. Канцлер Ангела Меркель засудила агресію росії, однак, погоджуючись з президентом Обамою, обрала більш помірковану та обережну політику, що створила подібний тренд реагування в Європі в цілому. Вона також мала тісні ділові відносини з путіним і з 2014 року неодноразово проводила телефонні дзвінки та зустрічі з ним, що, незважаючи на зусилля та сподівання з її сторони, не вели до покращення зовнішньополітичної стабільності та миру в Україні [37]. Німеччина у 2015 році активно виступала проти поставок зброї в Україну і зокрема тогочасна міністр оборони країни Урсула фон дер Ляєн зазначала, що «будь-які поставки зброю будуть підживлювачем агресії з боку Кремля», що закріплювало такий наратив в тогочасній західній спільноті [38]. Німеччина, за час каденції канцлер, стала значно більш прив'язаною до торгівлі з росією, спонукала її залучення до ринків ЄС ще до війни та сприяла побудові міцного співробітництва у сфері енергетики. Такі стремління не були зупинені початком військових дій в Україні і за цей час «газова голка» росії усе більш активно проникала в політику та економіку Європи. Однак навіть з часом і під час повномасштабного вторгнення, Меркель, котра і розвивала такі тісні відносини в цій сфері, відзначила, що «не шкодує про таку політику». На думку Стельзенмюллер (2022), уряд Німеччини тоді, в контексті російської агресії, був повністю свідомий викликів та був далекоглядним щодо дій росії, однак замість сприяння вирішенню цих негараздів, він вдавалася до управління ними [39]. Це значною мірою посприяло погіршенню згуртованості всередині ЄС, оскільки країна вважалася потужною та впливовою у західній спільноті в цілому і таке реагування на агресію росії затримувало потенційно ефективні спільні західні ініціативи.

З 2014 по 2016 роки серед зусиль та основних засобів спільної відповіді західної спільноти на російську агресією були Мінські угоди і були покликані встановити мир на Донбасі. Спочатку ОБСЄ, а потім Німеччина та Франція були очільниками переговорного процесу зі сторони міжнародної спільноти і, до того ж, були своєрідними медіаторами між Україною і росією. Мінський протокол у 2014 році та домовленості Мінськ-II у 2015 році були практично єдиними важелями

спільного впливу на росію і мали досягти порозуміння «обох сторін конфлікту» [40]. Проте, неоднозначність суті самих угод (наприклад, щодо заклику проведення виборів під наглядом ОБСЄ на окупованих територіях) призвела до маніпуляцій з боку росії і дозволила їй уникнути виконання його основних положень. Замість того, щоб надати чітку дорожню карту, угоди запропонували заплутаний та непрозорий процес їхнього впровадження. Європейські лідери в рамках Нормандського формату, такі як Франсуа Олланд, Ангела Меркель і Франк-Вальтер Штайнмаєр, стали надмірно зосереджуватися на другорядних деталях замість вирішення справді важливих питань пов'язаних з суверенітетом України, як зазначає Шерр (2017). Незважаючи на спроби пожвавити процес, провести окремі переговори між США та Росією під проводом Вікторії Нуланд і Владислава Суркова, мінська ініціатива застопорилася [41, 10-14]. Перші роки російської агресії були і справді найбільш важливими у контексті дипломатичного вирішення конфлікту, однак це було комплексно складним процесом, який порушувався кожен раз через росію. Домовленості, більше того, були укладені в складний для України час, під тиском російської армії під Іловайськом та Дебальцевим, і, за оцінками західних лідерів, допомогли уникнути потужнішого вторгнення [42]. Мінські угоди очевидно не спрацювали так, як вони мали, проте, згідно заяви Меркель в нещодавньому інтерв'ю, «дали Україні час стати сильнішою» [43], що було доволі сумнівною категорією їхньої успішності. Більше того, згідно з Василенко (2021), з юридичної точки зору, Мінські угоди 2015 року не були офіційно затверджені парламентами України та Росії і резолюція Ради Безпеки ООН від 17 березня 2015 року не надала легітимності Мінським угодам, що стало значним простором для маніпуляцій з боку росії [44].

Щодо НАТО та Європейського союзу, то їхня відповідь та подальше реагування були вкрай незгуртованим і такими, що викликали занепокоєння в усій міжнародній західній спільноті. Росія у своїй Военній доктрині у 2013 році заявила про особливо вороже ставлення до НАТО і це мало дати певний сигнал його спільноті, однак для самого альянсу це не стало предметом публічного занепокоєння і відповідно не було відчутно вчасного усвідомлення того, які

наслідки такі зовнішньополітичні та геополітичні зрушення продукуватимуть надалі [45]. За словами Сюзен (2017), той факт, що лише кілька країн НАТО (враховуючи Британію та США) мали свої витрати ВВП більше 2% після початку агресії росії у 2014 році вказувало на поглиблену недалекоглядність та неквапливість у контексті відповіді на безпекові загрози [46]. Певною мірою схожий механізм реагування був притаманний і тогочасному ЄС. У 2015 році президент Європейської комісії Жан-Клод Юнкер закликав до «формування союзної європейської армії» і це мало стати помітною частиною реагування на агресію росії, але це не призвело до реальних зрушень [47]. Отже, повільно бюрократична взаємодія всередині союзу і альянсу, млявість політики, та значні політично-економічні розбіжності в країнах-членах мали значні відбитки на дієвості реагування, що було застосовано. Більше того, відкритим залишалося питання членства України в НАТО і ЄС. Станом на кінець 2014 року українське суспільство уже було більш свідоме свого вектору розвитку, маючи значну прихильність у бік Європейського союзу з 50,5% на травень 2014 [48] та НАТО з близько 48% на кінець 2014 [49]. Ці цифри мали помітну тенденцію зростання з роками, проте це не пришвидшувало досягнення вступу в союз і альянс і не зміцнювало співпрацю України в західному напрямку, що, на думку Докоса (2019) та Гресселя (2024) було значно недооціненим безпековим ризиком для усієї західної спільноти [50], [51].

Внутрішньополітичні розбіжності всередині ЄС та НАТО, що проявлялися в не однаково високому рівні підтримки України серед країн, продовженні їхньої співпраці з росією та загальній політичній невизначеності, посідали значне місце в перші роки російської агресії і стосувалися відчутно впливових країн союзу та альянсу – Італії, Угорщини, Словаччини, Іспанії, Греції, Австрії . У 2015 році, незадовго після участі в саміті G7, котрий мав на меті обговорення і посилення санкцій проти росії у разі невиконання Мінських угод, тогочасний прем'єр-міністр Італії Маттео Ренці мав зустріч з путіним у Мілані, де особливо наголошував на традиційно тісній італо-російській дружбі. У 2016 Ренці заявляв про «необхідність посилення економічної співпраці з Москвою» і висловлював надію на покращення

відносин росії і ЄС, при цьому підписавши з росією низку торгівельних угод на 1.5 мільярди доларів [52]. У той же час ситуацію значно розхитувала Угорщина, де проросійський прем'єр міністр Угорщини Віктор Орбан, був проти санкцій у бік росії з самого початку російської агресії у 2014 році, називаючи їх «пострілом самим собі у ногу» [53]. Орбан, більше того, був готовий підписати конфіденційну ядерну угоду з «Росатомом» на 13 мільярдів доларів в обхід конкурентного державного тендеру, що тоді сколихнуло хвилю стурбованості всередині Європейського союзу і задум було відхилено. Орбан називав війну в Україні «неоднозначною ситуацією», заявлявши, що успішній зовнішній політиці Угорщини заважає «російсько-український конфлікт, де незрозуміло хто з ким бореться» [54]. Схожу проросійську риторику мав і прем'єр Словаччини Роберт Фіцо, котрий називав санкції "безглуздими" і зазначав, що росія має лишатися провідним партнером ЄС у торгівлі і енергетиці та виступав проти озброєння України [55]. Фіцо був особливо активним у поширенні розбрату в Європі і на самому початку російської агресії у 2014 і зазначав, що «Словаччина буде відповідальним гравцем» і що, у той же час, він має сумнів щодо позиції інших європейських країн [56]. Іспанія, Кіпр та Греція також виступали проти санкцій в бік росії, аргументуючи позицію сильним тиском на економіку самих країн, однак тим самим порушували єдність в західній спільноті чим викликали у ній значне занепокоєння і дискусії про об'єднаність Європи спільними цінностями і поглядами [57].

Такою ж неоднозначною була і Австрія, котра хоч офіційно і приєдналася до позиції ЄС про підтримку України, була першою країною, яка прийняла Путіна як офіційного гостя після анексії Криму в червні 2014 року. Під час цього візиту Австрія запропонувала зміцнити економічні зв'язки з росією і це сталося одночасно з дискусіями в ЄС про посилення санкцій проти країни-агресора [58, 80-101]. Окрім цього послабленню діяльності західної спільноти сприяла підривна діяльність росії у контексті Європи була очевидною, адже агресорка фінансувала та підтримувала розвиток європейських політичних партій, що мали проросійську риторику,

зокрема Ліга в Італії, Альтернатива для Німеччини в Німеччині, Золотий світанок у Греції та інші.

Щодо азійського регіону, тобто Японії, то від неї не було відчутного посередництва і активної підтримки України (судячи з мінімальної кількості промов і заяв високопосадовців), окрім засудження агресії росії на початку 2014 року. Японія стикнулася з необхідністю балансувати у своїй відносинах з росією і Україною, а також визначитись з питанням сильних економічних і енергетичних зв'язків з агресором [59]. Тогочасний уряд на чолі з прем'єр-міністром Японії Шінзо Абе у 2013 році імпортував енергоносії на 266 мільярдів доларів і тому розрив відносин з росією був складним. Протягом перших двох років війни Японія так і лишилася в перехідному стані від попередньої політики і не підтримувала повноцінно санкції проти росії [60].

Отже, значною мірою зусилля та відповідь провідних країн західної спільноти у перші два роки російської агресії були спрямовані на 1) спроби дипломатичного вирішення конфлікту, 2) накладення санкцій на росію, 3) підтримка України в рамках угод, допомоги нелетальною зброєю. Найбільш поширеною реакцією міжнародної спільноти можна охарактеризувати загалом непряме, проте відчутне небажання утручатися в сам конфлікт напряду та давати росії привід розпочати агресію проти Заходу в цілому. Це також було видно у надмірній нерішучості та обережності у заявах, висловах, закликах та, загалом, у термінології, що використовувалася представниками західної спільноти. Незважаючи на зусилля зі сторони ЄС, НАТО та інших представників спільноти, ті протиріччя, що існували всередині, не дали змогу дати рішучий відсіч російській агресії в 2014-2016 році та посприяти її повній деескалації.

2.3. 2017-2021 роки: проблематика реагування західної спільноти на російську агресію у період до початку повномасштабного вторгнення

Цей період загалом став турбулентним для західної спільноти у різноманітних напрямках. У 2017 році, до влади у Сполучених Штатах прийшов Дональд Трамп, котрий став одним з найбільш одіозних лідерів Заходу. На етапі висування своєї кандидатури у президенти США, у інтерв'ю для ABC News, він зробив неоднозначну заяву про те, що «путін не буде вторгтися в Україну» і коли інтерв'юер сказав, що росія уже це зробила у 2014, Трамп відповів, що «погляне на це» і що насправді «людям в Криму краще з росією, ніж там де вони були (тобто з Україною)». За час свого президенства, Трамп робив численні спроби налагоджувати близькі відносини з росією, запрошував на саміт G20 і пробував ініціювати повернення агресорки до G7 [61]. Більше того, президент мав особисту прихильність до путіна і, на відміну від інших західних лідерів, у 2017 році казав, що поважає його, а у 2015 і 2017, що не має доказів, що путін убивця [62], [63]. Пізніше, у 2018 році президент США привітав президента рф із переобранням на посаду президента, незважаючи на численні попередження національних безпекових консультантів, тим самим легітимізуючи лідера-агресора та ставлячи під питання зовнішньополітичну стратегію США [64]. Також Трамп чітко не засуджував агресію росії і згадував, що «йому не подобалося, те що відбувається в Україні», при цьому не називаючи повноцінно глибоко кризову ситуацію в країні війною або конфліктом [65]. Об'єктивно, Дональд Трамп мав значні президентські амбіції і його великою мотивацією, судячи з критики Обама в контексті допомоги Україні, було виглядати сильним та прогресивним лідером, а також лишитися на своїй посаді на другий термін [66]. Навіть коли, у 2017 році, США погодилися продати Україні летальну зброю, Трамп мав на меті показати, в першу чергу, силу і перевагу, яку мала його влада, роблячи це на противагу своєму попереднику [67]. Окрім того, США у період 2018-2019 років мали вкрай неоднозначну політику щодо НАТО, адже тодішній президент році підняв питання виходу країни з нього і це додало підстав путіну вважати свою агресію правомірною та дієвою, як

ззначається в аналітичній статті Барнс і Купер (2019) [68]. У 2020 році сталася резонансна подія, що стала доленосною для Трампа і призвела до його подальшого імпічменту. Майже одразу після надання Україні військової допомоги на 391 мільйону доларів, президент США у розсекреченій телефонній розмові з українським президентом Володимиром Зеленським просив «розслідувати справу пов'язану з Джоозефом Байденом, його сином і корупційними схемами в Україні». Це викликало хвилю невдоволення в Сполучених Штатах і Трамп отримав перший імпічмент [69]. Коли в 2021 році президентом США став Джо Байден, американо-російські відносини побудовані Трампом змінилися і політика Сполучених Штатів щодо агресії з боку росії стала набагато більш рішучою та структурованою. За словами дослідниці Пізано (2022), замість того, аби стримувати росію, Трамп за час своєї каденції провів період «розрядки», тобто політики, яка узгоджувалася з цілями путіна щодо послаблення НАТО, демократії та дестабілізації Заходу. Ця ситуація допомогла росії готуватися до війни проти народу України та його демократично обраного уряду, хоч і неможливо стверджувати, що вона спровокувала подальшу ескалацію агресії [70].

З 2017-2021 роки Велика Британія не виробила чіткої політики щодо України та продовжила опосередковано підтримувати зв'язки з росією. Брексіт, котрий був ініційований в минулому міністром закордонних справ Борисом Джонсоном в 2016 і підтриманий на референдумі, сприймався частково критично всередині країни і вважалося, що грав на руку росії і дезінтегрував західну спільноту, зокрема ЄС [71]. Джонсон загалом мав неоднозначне ставлення до росії бо, незважаючи на те, що засуджував агресію росії і був на боці «українського народу», – як і стратегічно британський уряд – на зустрічі з Лавровим в Москві висловив вдоволення «зміцненням економічних зв'язків з росією». Він також робив акцент на глибокій історії британсько-російських відносин і висловив особисту приязнь до культури росії, називаючи себе русофілом (не відмовляючись від цих заяв і під час повномасштабного вторгнення) [72], [73]. Британія та росія все ще мали складні відносини у цей період, однак з початком прем'єрства Джонсона, отримали певне оновлення та перезавантаження. Він значною мірою хотів, як і більшість західних

лідерів, не доводити ситуацію до критичної ескалації і тому вів радше обережну політику по відношенню до росії. Певною мірою саме у той час, коли британська політика загалом була більш загострена на внутрішньополітичних проблемах і складнощах брекзиту, безпекові питання України не стояли в пріоритеті.

Політика Франції щодо російської агресії і росії в цілому в цей період була вкрай нестабільною і неоднозначною. З початком президенства Еммануеля Макрона, країна розпочала курс своєрідного відсторонення Європи від Сполучених Штатів з метою здобуття її більшої автономності і можливості будувати «оновлену архітектуру безпеки», де місце мала б росія. Такий підхід, як зазначав Пот'єр (2017), був значною мірою небезпечним для Заходу і стремління президента Франції будувати особисті відносини з путіним вели радше до розколу всередині спільноти. Він також наголошував на «необхідності обох сторін докласти зусилля у конфлікті в Україні», не звинувачуючи напряду росію. Більше того, прагнення Макрона до розрядки з Росією призвело до збільшення французького експорту до Росії та викликало занепокоєння серед інших членів ЄС, зокрема щодо газопроводу «Північний потік-2», який, як вони вважали, посилить вплив росії на Захід та загрожуватиме безпеці України [74]. У резонансному інтерв'ю для The Economist у 2019 він зазначав, що «ми (Захід) показали себе слабкими в 2013-2014 роках, і сталася Україна» і що «НАТО переживає смерть мозку» і викликаючи такими твердженнями сумніви у довірі до західної спільноти [75]. Проте, Макрон, до самого початку повномасштабного вторгнення, був зосереджений на перебудові відносин з росією і лише в 2023-2024 році полишив сподівання на розбудову «дипломатичного миру в Україні» [76].

У період 2017-2021 років, Нормандський формат переговорів як основна платформа взаємодії між Україною і росією, поступово втратила значення для західної спільноти і на початку вторгнення порушилася остаточно. «Розрядка» Макрона по відношенню до росії, як зазначає Франціс (2019), принесла обмежені і радше негативні результати зокрема для інтересів України, не кажучи уже про єдність всередині західної спільноти [77]. Загалом, у Німеччини політика реагування щодо росії лишилася схожою на ту, що була в період до 2016 року і тому

відчутних зрушень, заяв чи тверджень не було. Зустріч у 2019 році в між президентами Зеленським і путіним лише демонстративно показала значні розбіжності між Заходом і росією, дала вчергове сигнал для спільноти про неможливість застосування виключно дипломатичного тиску на країну-агресорку.

Щодо реагування на агресію всередині країн ЄС та НАТО у вищезгаданий період, воно відчутно не стало більш об'єднаним і внутрішньополітичні інтереси країн все ще грали значну роль в формуванні риторики щодо росії і України. Обидва прем'єр-міністри Італії в цей період, Маттео Сальвіні та його наступник Джузеппе Конте були радше налаштовані на побудову відносин з росією, ніж з демократичною частиною світу і Україною зокрема. Сальвіні мав вкрай проросійську риторику і зазначав, що відчував себе «як вдома» в росії на відміну від інших європейських країн і Надо (2018) порівняла його політикою з політикою Трампа [78], [79]. Окрім цього, прем'єр, як представник крайньо-правої партії Ліга, мав зв'язки з російським фінансуванням і, як зазначає Вейс та ін. (2024), ця партія отримала у 2018 році 65 мільйонів доларів на підтримку діяльності і поширення анти-європейських наративів [80]. Конте також мав неоднозначну риторику щодо росії і був незадоволений посиленням санкцій у її бік, а також закликав ЄС припинити їх [81]. Це впливало на єдність Європи в контексті посилення санкцій, адже для прийняття рішень в рамках ЄС, необхідний був консенсус, знайти котрий було вкрай важко через присутню непостійність та неоднорідність підтримки в союзі. Угорщина з 2017 року, після прийняття закону про українську мову у школах і обмеження для національних меншин, перейшла до більш радикальної політики щодо України і міністр закордонних справ Петер Сіятро заявив про «подальше блокування ініціатив та важливих рішень щодо України». Тоді і справді закон України отримав велику критику у західній спільноті, однак угорський ультиматум значно шкодив зовнішньополітичним інтересам як її власним, так і Угорщини та, на думку Креко (2018), допомагав лише росії в розхитуванні Заходу [82].

Щодо Японії та її подальшого реагування агресію росії у період 2017-2021 років, воно суттєво не змінилося і відрізнялося млявістю в сенсі рішучої відповіді. Саме японське регіональне лідерство в азійсько-тихоокеанському регіоні та вплив

росію на нього були вирішальними у стриманій відповіді адміністрації Абе на виклики зі сторони агресорки. Санкції, як зазначає Шагіна (2018), були посилені Японією дуже неохоче і під значним тиском США, оскільки Японія все ще не полишала надії на поживлення японсько-російських відносин та вирішення давньої територіальної суперечки щодо Курильських островів. Однак, загальний вплив Японії на позицію Заходу щодо агресії в цілому був незначним, хоч і прихильність японського уряду як до України була важливою в рамках регіонального партнерства [83].

Отже, реагування в періоді від 2017 до 2021 років стало вирішальним для міжнародної західної спільноти і базувалося на 1) посилення санкцій у бік росії, 2) перевлаштуванню економічних і політичних відносин з агресоркою, 3) продовження діалогу щодо побудови миру в Україні, 4) переосмисленню стратегічного підходу до агресії росії. Однак, роз'єднаність спільноти, що поглибилася внаслідок внутрішньополітичних змін в провідних країнах спільноти (зокрема США та Великобританії) призвела до вкрай млявої відповіді на російську агресію у більш пізній період війни в Україні, що почалася у 2014 році.

РОЗДІЛ III. ПЕРСПЕКТИВИ ФЕНОМЕНУ «БЕЗЗАХІДНОСТІ» В УМОВАХ СУЧАСНОЇ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

3.1. Зміни і обмеження у підходах міжнародної західної спільноти до російської агресії з початку повномасштабної війни у 2022 році

Безпрецедентна і потужна ескалація агресії росії у лютому 2022 року та початок повномасштабної війни викликали найбільш явні зрушення в реакції й підходах, а головне в розумінні і усвідомленості міжнародною західною спільнотою своїх пріоритетних напрямків підтримки і взаємодії. За допомогою значної залученості її представників, зокрема Сполучених Штатів, Великобританії, країн ЄС, НАТО та інших західних партнерів, Україні вдалося чинити опір агресії і досягати значних стратегічних військових успіхів у перший рік вторгнення (повернення територій Харківської області та Півдня країни). Захід надав сучасну зброю і допомогу Україні, підтримав дипломатично, протистояв російським ядерним маніпуляціям, посприяв висвітленню правди про війну, наклав санкції на країну-агресорку і такою реакцією загалом зумів сформувати важливий сентимент у світі і показати, що Захід поважає ліберально-демократичні принципи та цінності і готовий їх захищати [84].

З головного, як зазначив Фрайд (2024), у особливості європейські уряди зазнали стратегічних змін у своїх підходах до росії і у спільноти з'явилася вісь систематичної підтримки в цілому, де США та Великобританія стали основними постачальниками військової та фінансової допомоги. Зокрема Німеччина, яка розглядала росію як економічного і стратегічного партнера, за каденції Меркель, визнала крах цього припущення перед обличчям вторгнення у 2022-2024 [85]. Також, президент Франції Макрон у промові в березні 2023 року визнав «слабкість і нерішучість Заходу в протидії агресії росії з 2014 року» і вибачився за попереднє зневажливе ставлення Франції до «серйозності ситуації в Україні» [86]. За час вторгнення, Україна стала ближчою до Європейського Союзу завдяки, в тому числі, бюрократичним зрушенням всередині союзу, що посприяли наданню країні статусу кандидата. Такі зміни в поглядах і політиках окрім того, що стали важливими для

України і її боротьби, ще допомогли об'єднати спільні пріоритети спільноти в цілому, продемонстрували трансатлантичну та в цілому західну єдність.

Згідно з Сьюор (2024), повномасштабну війну в Україні, в контексті реакції та відповіді міжнародної західної спільноти, можна умовно поділити на кілька етапів: 2022 рік – своєчасна початкова підтримка Заходу і показові успіхи українського опору, 2023 рік – структурування допомоги від Заходу та складнощі після контрнаступу, і 2024 рік, що триває – час коливань, від якого стратегічно залежить чи відбудеться «мобілізація чи поразка» у міжнародній західній спільноті у протидії агресії росії. Такий розподіл є найбільш підходящим для аналізу змін у відповіді і ставленні спільноти: реактивний початок підтримки, з демонстративно сильною позицією та стратегічними успіхами у перший період війни, і поступове ослаблення пріоритетності «українського питання» ближче до початку 2024 року. Якщо у першому етапі війни вдалося досягти поразки росії на ключових напрямках, натиснути на її авторитет як «суперника Заходу» і показати міць консолідації та «західності» спільноти, то уже в більш пізні етапи вторгнення настав черговий кризовий період для Заходу і його єдності [87].

Стало явним, що сучасна консолідація міжнародної західної спільноти у спротиві новітній російській агресії має ключові суперечності, котрі не дають повноцінно протистояти викликам і загрозам під час повномасштабного вторгнення 2022-2024 років. Ці суперечності включають кілька аспектів:

Проблеми пріоритизації. У другій половині 2023 року саме цей аспект був проблематичним для західної спільноти і дав значний привід для подальшого занепокоєння в контексті продуктивності спільних дій і рішень [88]. Восени почалася війна Ізраїлю та ХАМАС на Близькому Сході, що посунула сконцентрованість західної спільноти до нової «гарячій точці» і тоді пріоритет військової та фінансової допомоги Ізраїлю затримав підтримку Україні. Тут питання радше зводилося до підтримки зі сторони Сполучених Штатів і у такий кризовий період постала проблема того, що вони не могли надати рівномірну та одночасну – не на засадах пріоритетності – підтримку на забезпечення безпекової ситуації в вищезгаданих регіонах. Хоч у жовтні 2023 року, адміністрація Байдена

оголосила про спільний пакет військової допомоги Україні, Ізраїлю та Тайваню на загальну суму \$105 млрд, з яких \$61,4 млрд виділено Україні, спікер Палати представників від республіканців Майк Джонсон, активний прихильник Дональда Трампа, зосередився на допомозі Ізраїлю (14,5 мільярда доларів) і відклав питання допомоги Україні до майбутнього законопроекту. Це підняло питання загалом спроможності спільноти і зокрема США протидіяти складним одночасним викликам безпеки та давати планомірну підтримку [89].

Протиріччя у розумінні значення війни. Ще одним ризиковим фактором, що постав під час повномасштабного вторгнення стала розколотисть стратегій війни та формул досягнення миру, котрих прагне Україна і які пропонує західна спільнота. Питання витрат на війну зі сторони Заходу і неможливості постійної фінансової підтримки України лунало неодноразово особливо наприкінці 2023 – початку 2024 року. Однак, вартість допомоги Україні є відносно невеликою порівняно з потенційною ціною перемоги росії, з потенційними масовими порушеннями прав людини та мільйонами людей, які зазнають примусової депортації, що призведе до значних гуманітарних проблем для Європи та світу в цілому, часто не береться до уваги в контексті підтримки України [90]. Перемога росії, більше того, підживила б путіна на подальші агресивні дії в сусідніх країнах і потенційно кинула б виклик рішучості НАТО. Навіть якщо вдасться уникнути прямої військової конфронтації між з НАТО, перемога росії в Україні вимагатиме від західних лідерів різкого збільшення витрат на оборону, що призведе до довгострокової геополітичної нестабільності та економічних витрат. До цього аспекту прив'язане і неповноцінне нерозуміння Заходу концентрації України на своїй територіальній цілісності і цей фактор часто вважається «недостатньо критичним» в контексті загального спротиву агресії [91].

Дисбаланс підтримки всередині спільноти. Частина неліберально налаштованих країн всередині традиційної «спільноти» є вагомим і уже принесла чимало проблем західній єдності. Зокрема позиція Словаччини та Угорщини стала ще більш критичною щодо України і, окрім того, що є регіонально небезпечною, тепер тягне за собою затримки у постачанні зброї і допомоги від Європейського союзу.

Блокування прем'єр-міністром Угорщини Віктором Орбаном 50 мільярдів доларів бюджету ЄС на потреби України взимку 2024 року призвело навіть до погроз про виключення країни з процесу голосування в союзі. Це викликало значний резонанс у західній спільноті і під тиском все-таки прем'єр розблокував допомогу, хоча це стало яскравим прецедентом розбіжностей всередині спільноти [92].

Більше того, угорський міністр закордонних справ Петер Сіярто у березні 2024 року, що «країна залишається вірною позиції не надсилати зброю в Україну», а словацький міністр закордонних справ Юрай Бланар не підтримував український про-європейський шлях [93], [94]. Більше того, ставлення до України і її суверенітету, судячи з заяв обох країн, як мінімум не є пріоритетним (пропозиція Віктора Орбан створити з країни «буферну зону») і як максимум недалекоглядним і байдужим. Однак, такий дисбаланс і загрози є результатом глибоко вкоріненого впливу росії на ЄС, фінансування анти-європейських неліберальних та недемократичних ініціатив у особливості в країнах Центрально-Східної Європи.

Стратегічно слабка архітектура безпеки. Однозначно, найбільш загрозливим для України наразі, окрім безпосередньо воєнної агресії росії і війни на власних територіях, є втрата можливості і ресурсів боротися у цій війні. Україна покладається на підтримку зі сторони західної спільноти і, незважаючи на власні зусилля у покращенні обороноздатності, не може бути певною в успішності своїх планів без постійної взаємодії з Заходом. Складнощі полягають у потенційній нетривкості цієї допомоги і взаємодії внаслідок як вищезгаданих факторів, так і загального несприятливого для України клімату всередині спільноти. Така велика залежність від внутрішньополітичних факторів у західних країн-партнерів і в західних коаліційних союзах є однією з найбільш проблематичних точок сучасної архітектури безпеки, що тримається на де-факто стабільній контрольованій ситуації і де-юре на умовних гарантіях безпеки «тут і зараз», а не «зараз і завтра», тобто в плані стратегічної залученості [95].

Оскільки наразі Сполучені Штати є найбільшим постачальником допомоги і озброєння Україні, урядові зміни в країні можуть принести найбільш загрозливі наслідки. Президентство Дональда Трампа у другій половині 2024 року є найбільш

непередбачуваним ризиком і загрозою, котра потенційно може мати вплив на усю стратегічну підтримку Заходу, оскільки Британія та ЄС, котрі також є одними з найбільш активних союзників України, можуть не бути достатньо консолідованими у допомозі та не мати для цього потрібних ресурсів. The Washington Post (2024), з посиланням на приватні джерела повідомили про плани Трампа віддати окуповані українські території в обмін на швидкий мир у разі президенства, тим самим потенційно повністю нівелюючи зусилля спільноти протягом двох років і зокрема самих же Сполучених Штатів, де адміністрації Байдена і Когрес США направили більше 75 мільярдів доларів з початку вторгнення у 2022 році [96], [97].

Відновлена впевненість росії в досягненні перемоги ґрунтується на його оцінці зростаючої вразливості Заходу, зокрема на його очікуванні потенційних змін у керівництві США. Такий сценарій може призвести до кризи в трансатлантичних відносинах і, як мінімум, до значного зменшення присутності безпеки США в Європі. Враховуючи історичну стратегію росії, спрямовану на використання розбіжностей і внутрішніх проблем міжнародної західної спільноти для розширення свого впливу, вона уважно стежить за розвитком подій у США, виявляючи нові політичні можливості. Це також викликає побоювання, що росія може неправильно оцінити ситуацію та прийняти більш ризиковані рішення і існує ймовірність того, що уряд путіна може сприймати поточне середовище в США та ЄС як сприятливе для перевірки рішучості Заходу, потенційно посиливши тактику гібридної війни проти Заходу або навіть розпочавши обмежену військову операцію. Тому, як зазначає Грозовські (2024) для країн НАТО вкрай важливо сформулювати комплексну стратегію стримування Росії, включаючи ефективну стратегічну комунікацію та швидке коригування своїх оборонних планів [98].

Проблема полягає і в тому, що сам ризик подібного руйнування системи взаємодії і допомоги Україні та відповідно загроза безпеці Заходу, уже існує і ставить під сумнів згуртованість західної спільноти та далекоглядність її стратегічного плану у війні. Нездатність адаптувати бюрократичні та політичні системи до налагоджених надходжень допомоги уже призвели до затримок поставок зброї і дали простір для більш активного і рішучого воєнного тиску з боку росії, зокрема зі сторони

збудування нових потужних укріплень на тимчасово окупованих територіях, як зазначав Конончук (2024) у аналітичній статті. Більше того, відсутність чіткої візії перемоги призведе до руйнування довіри до Заходу, якщо вчасно не допомогти Україні стати самостійною у захисті своєї країни або не зробити процес постачань достатньо систематичним [99].

Таким чином, після початку повномасштабного вторгнення у 2022 році, сталися кардинальні зміни в міжнародній західній спільноті і об'єднаність зусиль була вкрай високою на першому етапі війни. Однак, у 2023 і ближче до початку 2024 року, почали бути явними суперечності, що можуть перерости у загрози для існування західної спільноти в цілому, що в цілому усі пов'язані з недоречно слабкою стратегічною підтримкою України у війні.

3.2. Реінтерпретація феномену «беззахідності» у 2024 році

Актуалізоване розуміння феномену «беззахідності» є ключовим для усвідомлення сучасних геополітичних реалій, адже за короткий строк у чотири роки, що минули з моменту початку обговорення і введення цього феномену в дискусію на Мюнхенській конференції з безпеки у 2020 році, відбулися зміни всередині міжнародної західної спільноти. «Беззахідність» набула додаткових характеристик у світлі новітньої російської агресії проти України, оскільки її означення як «втрати згуртованості та значущості Заходу і його нездатність справлятися зі складними безпековими викликами» вийшло за рамки згаданого у звіті.

«Беззахідність» як феномен стала у вузькому сенсі синонімом невизначеності та навіть відсутності стратегії західної спільноти в контексті відповіді на складні загрози міжнародному ліберальному порядку і, у випадку цього дослідження, відповіді на агресію росії станом на 2024 рік. У звіті конференції було мало сказано про невдачі медіації конфлікту в Україні і систематично непродуктивного підходу до його вирішення і, відповідно, було згадано мізерну частину про справді загрозливий потенціал агресії росії з 2014 року. Феномен «беззахідності» у відносинах, порядку і систематичній діяльності міжнародної західної спільноти почав означати слабку роль у вирішенні конфліктів і, поряд з позицією авторитарних та неліберальних країн як росія, став асоціюватися з відчутно обережною і нерішучою політикою.

Більше того, з ескалацією агресії росії у 2022 році, додалася ще характеристика «беззахідності» як недалекоглядності західної спільноти, що стала стримуючим фактором намірів і дій західної спільноти щодо агресора. Непередбачуваність загроз з боку агресорів і справді раціональним чинником радше тактичного та ad-hoc реагування, проте в цілому це веде до кричуще складних змін в образі західної спільноти і ліберального порядку у світі. З погляду Заходу, у той же час, недалекоглядністю якраз і є вкрай залучена і активна позиція в конфліктах та буквально «втручання» в них, що дає простір для маніпуляцій зі

сторони агресорів, однак, як стало очевидно за час повномасштабного вторгнення і в особливості в 2024 році, недалекоглядність – це у першу чергу затримка підтримки України і очікування, що конфлікт набуде замороженого стану з часом за різних трансформаційних обставин в регіоні.

Окремого значення набула «духовна роз'єднаність» міжнародної західної спільноти, оскільки якщо у 2020 році вона була радше ризиком, то у 2024 році – це частина дійсності. НАТО і ЄС були створені на засадах ціннісної єдності його членів, однак підйом «неліберальності» всередині спільноти уже зараз становлять загрозу для спільноти і блокує підтримку України і, відповідно, затримує досягнення її переваги у війні. Цей аспект також очевидно стосується роз'єднаності спільноти в плані стратегії, однак особливо негативне значення він має саме в сепарованому сенсі «кризи цінностей і спільних засад взаємодії».

Таким чином, оновлений феномен «беззахідності» станом на 2024 рік означає кризу стратегії міжнародної західної спільноти щодо вирішення і подолання складних безпекових загроз, у тому числі зі сторони російської агресії. Недалекоглядність стала теж однією з характеристик феномену через викривлене бачення війни. Більше того актуалізації набула духовна об'єднаність спільноти і «беззахідність» у цьому сенсі стала ще більш очевидною.

ВИСНОВКИ

- Концепція «міжнародної західної спільноти» розвивалася протягом століть, від її історичних коренів у Римській імперії до її сучасних геополітичних та ідеологічних вимірів. Сучасне розуміння Заходу тісно пов'язане з розвитком міжнародного ліберального порядку, керованого західною ідеологією. Цей порядок сягає своїм корінням у два історичні проєкти: Вестфальський мир 1648 року, який заклав основи сучасної державної системи, і розвиток сучасного ліберального порядку в XIX і XX століттях, очолюваний Великою Британією та Сполученими Штатами. Протягом другої половини XX-го століття, США стали провідним гравцем і символом західної спільноти поряд з Європою. У період холодної війни було створено НАТО як об'єднавчу опорну силу проти СРСР, що ще більше зміцнило західний альянс. Уже в епоху після закінчення холодної війни концепція Заходу розширилася географічно та ідеологічно і тому це дослідження визначило свій фокус на аналізі діяльності розширеної міжнародної західної спільноти, що включає США, Велику Британію, Німеччину, Францію та інші країни НАТО, Європейського Союзу та Японію. Ці країни і об'єднання країн активно виступають проти російської агресії, а також складають частину «міжнародної західної спільноти», тобто *спільноти західних ліберальних демократій, об'єднаних ліберальними та демократичними цінностями*.
- Станом на 2020 рік у звіті Мюнхенської конференції з безпеки, феномен «беззахідності» означав втрату згуртованості та значущості міжнародної західної спільноти, її «духовну роз'єднаність» та нездатність справлятися зі складними безпековими викликами. «Беззахідність» також пояснювалася як втрата впливу спільноти та її лідерства у регіонах світу і могло бути навіть розтлумачене як криза міжнародного ліберального порядку, де Захід втрачає авторитет і силу принципів та цінностей, закладених у її початково вкладеній суті. Важливою дискусійною проблемою, визначеною у звіті конференції, є внутрішня роз'єднаність у західній спільноті, зокрема зростання

неліберальних і націоналістичних ідеологій. Цей внутрішній поділ характеризується різними інтерпретаціями концепції Заходу: «закритий» погляд розглядає Захід як спільноту, засновану на етнічних, культурних чи релігійних критеріях, що відчуває загрозу з боку сторонніх, тоді як «відкритий» погляд охоплює різноманітність і змін, побоюючись відмови від основних цінностей. Цей внутрішній розкол також вплинув на співпрацю Заходу з незахідними країнами. У звіті окреме місце зайняла загроза агресії росії і вона визначалася значною, однак не була першим пріоритетом уваги, незважаючи на усі її прояви. «Реабілітація» росії як міжнародного партнера, підтримана деякими західними лідерами, дозволила їй використати розбіжності Заходу та розширити свій вплив на поглиблення «беззахідності». До того, ж звіт не подає розуміння феномену як реальну дійсність станом на 2020 рік, а радше обговорює потенційний ризик її настання. Загалом, у дослідженні визначено, що розуміння феномену «беззахідності» змінилося з початком повномасштабної війни в 2022 році і стало означати набагато більш поглиблену дійсну проблему розколу, що і стало головним фокусом дослідження.

- Після розпаду СРСР наприкінці у 1990-х роках, росія, уже в XXI столітті, не полишала спроб повернути колишній вплив своєї гегемонії на союзні держави. Війна у Грузії 2008 року була неусвідомленим ризиком та значною мірою передбачила подальші дії в Україні. Для рф це була агресія, що пояснювалася відтворенням сфери радянського впливу та бажанням придушити силу демократичного прозахідного шляху колишніх радянських республік. Для Заходу таке ідеологічне підґрунтя агресії не стало сигналом рішуче діяти, а для росії, у той же час, зупинити свою агресію. Таким чином, неусвідомленість та недалекоглядність міжнародної західної спільноти була основними передумовами поглиблення «беззахідності». Політика спільноти лишалася вкрай неоднозначною в період з 2014 по 2024 роки, у особливості зі сторони ключових партнерів в обличчі США та інших країн НАТО і ЄС, що лише тягло за собою інші проблеми у вигляді применшення значущості

підтримки України та загалом пом'якшення серйозності безпекової ситуації в країні. Міжнародній західній спільноті, більше того, бракувало консолідації у плані стратегічної кооперації для допомоги країні, що поглиблювало кризу. Згідно з проведеним дослідженням, факторами проблемного реагування спільноти на агресію росії з 2014 по 2016 роки встановлено дипломатичну недосконалість Нормандського формату переговорів, продовження економічної та дипломатичної співпраці з рф, відмова постачати летальну зброю Україні, неготовність спільноти до тиску на росію, підйом неліберальних ідей в ЄС та інші. Серед інших факторів проблемного реагування в період з 2017 по 2021, окрім вищезгаданих, встановлено нестабільну політичну ситуацію всередині спільноти серед ключових партнерів України, втрату значення і сили Нормандського формату та посилення неліберальних настроїв в ЄС.

- З початком повномасштабного вторгнення, модель кооперації міжнародної західної спільноти помітно змінилася. Хоч і у перші етапи війни підтримка західних країн, включаючи військову допомогу, дипломатичну підтримку та економічні санкції проти росії, допомогли Україні протистояти агресії та досягти військових успіхів, то з посиленням російської агресії, складнощі реагування всередині західної спільноти стали очевидними і загрозливими. Ці виклики, як визначено в дослідженні, включали проблеми визначення пріоритетів, оскільки Захід намагався збалансувати підтримку України з іншими міжнародними кризами та конфліктами; суперечності в розумінні сенсу війни, коли деякі західні країни сумнівалися в ціні тривалої підтримки України; дисбаланс підтримки всередині спільноти, коли деякі країни виявляли небажання повністю підтримувати Україну через неліберальні антиукраїнські політичні міркування. Такі суперечності справді стали проблематичними в оновленій системі взаємодії міжнародної західної спільноти і практично сформували актуалізоване розуміння феномену «беззахідності».

- Визначення нової інтерпретації феномену «беззахідності» сформовано базуючись на реагуванні міжнародної західної спільноти на російську агресію станом на 2024 рік. Означений феномен, окрім характеристики втрати єдності Заходу, став включати аспекти глибшої невизначеності та відсутності стратегії у відповіді на виклики безпеці, зокрема на російську агресію в Україні. Більше того, іншим аспектом оновленої інтерпретації стала недалекоглядність міжнародної західної спільноти, що, окрім інших негативних аспектів, веде до зволікання з підтримкою України та допускає маніпуляції з боку агресора. Концепція «духовної роз'єднаності» в західній спільноті набувала дедалі більшого значення, створивши загрозу єдності та перешкоджаючи підтримці України, адже роз'єднаність веде до стратегічних розбіжностей та кризи цінностей у міжнародній західній спільноті.

«Беззахідність» станом на 2024 рік означає кризу в стратегії західної спільноти щодо боротьби із загрозами безпеці, яка характеризується недалекоглядністю, духовною роз'єднаністю та відсутністю згуртованої відповіді на такі виклики, як російська агресія в Україні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Kuper, S. (2023, October). *The west appeased Putin once. They'll do it again*. Financial Times. <https://www.ft.com/content/c2fb8b38-5d3f-4229-8729-6b8098d096fd>
2. Marchant, P. D. (1956). What Is The West? *The Australian Quarterly*, 28(3), 48–57. <http://www.jstor.org/stable/41317795>
3. Ikenberry, G. J. (2011). The Future of the Liberal World Order: Internationalism After America. *Foreign Affairs*, 90(3), 56–68. <http://www.jstor.org/stable/23039408>
4. Bonnett, A. (2004). Occidental Utopia: The Neo-Liberal West. In *The Idea of the West*, 123–142. https://doi.org/10.1007/978-0-230-21233-6_7
5. Enache, B. C. (2010). What Is the West? *The Independent Review*, 450–453. <http://www.jstor.org/stable/24562884>
6. Deudney, D., & Ikenberry, G. J. (1999). The Nature and Sources of Liberal International Order. *Review of International Studies*, 25(2), 180-182. <http://www.jstor.org/stable/20097589>
7. Hellmann, G., & Herboth, B. (2017). *Uses of “the West”: Security and the Politics of Order*. Cambridge University Press.
8. Ikenberry G. J. (2018). The end of liberal international order? *International Affairs* (Royal Institute of International Affairs 1944-), 94(1), 7–23. <https://www.jstor.org/stable/48587221>
9. Mahbubani, K. (1992). The West and the Rest. *The National Interest*, 28, 3–12. <http://www.jstor.org/stable/42896786>
10. Tobias Bunde, Randolph Carr, Sophie Eisentraut, Christoph Erber, Julia Hammelehle, Laura Hartmann, Juliane Kabus, Franziska Stärk, Julian Voje. (2020). “Munich Security Report 2020: Westlessness,” Munich: Munich Security Conference. <https://doi.org/10.47342/IAQX5691>.
11. Wendt A. (2003). *Three cultures of anarchy. Social Theory of International Politics*. Cambridge: Cambridge University Press, 246-313.
12. Adler E. (1997). Seizing the Middle Ground: Constructivism in World Politics. *European Journal of International Relations*. Vol. 3, No 3. – P. 319–363.
13. Warren, J. (2017). The Failure of Westphalia: A Constructivist examination of Western and Middle Eastern relations. *Liberty*. https://www.academia.edu/30966558/The_Failure_of_Westphalia_A_Constructivist_Examination_of_Western_and_Middle_Eastern_Relations
14. Akikie, D J. (2022). NATO and the Arctic: Theorizing NATO's Twenty First Century Problem. Master's thesis, Harvard University Division of Continuing Education.
15. Richmond, M. (2014). What Light can Constructivism Shed on the EU? *E-International Relations*. https://www.e-ir.info/2014/01/17/what-light-can-constructivism-shed-on-the-eu/#google_vignette
16. The Bush School at Texas A&M. (2021). *Scowcroft Paper 20. Anti-Democratic Politics in Hungary: Viktor Orbán and “Illiberal Democracy”*. The Bush School of Government & Public Service. <https://bush.tamu.edu/scowcroft/papers/suleiman/>

17. Gerring, J. (2004). What Is a Case Study and What Is It Good for? *The American Political Science Review*, 98(2), 341–354. <http://www.jstor.org/stable/4145316>
18. Yin, R. (2014). *Case study research and applications: Design and methods* (6th ed.). SAGE Publications.
19. Priya, A. (2020). Case study Methodology of Qualitative Research: Key attributes and navigating the conundrums in its application. *Sociological Bulletin/Sociological Bulletin*, 70(1), 94–110. <https://doi.org/10.1177/0038022920970318>
20. Bigg, C. (2008, April 8). World: Was Soviet collapse last century's worst geopolitical catastrophe? *RadioFreeEurope/RadioLiberty*. <https://www.rferl.org/a/1058688.html>
21. Olikier, O., Crane, K., Schwartz, L. H., & Yusupov, C. (2009). Russian Foreign Policy. In *Russian Foreign Policy: Sources and Implications*. 83–138. RAND Corporation. <http://www.jstor.org/stable/10.7249/mg768af.11>
22. Лащенко, О. (2021b, February 11). Мюнхенська промова Путіна – початок краху Росії? *Радіо Свобода*. <https://www.radiosvoboda.org/a/myunhenska-promova-putina/31095096.html>
23. Godzimirski, J. M. (2019). *Explaining Russian reactions to increased NATO military presence*. Norwegian Institute of International Affairs (NUPI). <http://www.jstor.org/stable/resrep25738>
24. Dickinson, P. (2021). *The 2008 Russo-Georgian War: Putin's green light*. Atlantic Council. <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/the-2008-russo-georgian-war-putins-green-light/>
25. Åslund, A. (2018). RUSSIAN POLICY ON DONBAS. In *KREMLIN AGGRESSION IN UKRAINE: THE PRICE TAG*(pp. 5–7). Atlantic Council. <http://www.jstor.org/stable/resrep16775.7>
26. CNN. (2014, March 27). Obama: Europe must do more for its defense. CNN. <https://edition.cnn.com/2014/03/27/politics/obama-europe/index.html>
27. Lamos, E. (2014, March 27). *Obama: Ukrainian crisis "is not another Cold War."* www.euractiv.com. <https://www.euractiv.com/section/eu-russia/video/obama-ukrainian-crisis-is-not-another-cold-war/>
28. MSNBC (2014) *GOP skewers Obama's "weak" response in Ukraine*. <https://www.msnbc.com/msnbc/gop-skewers-obamas-weak-ukraine-response-msna278206>
29. Kaplan, R. (2015, February 9). Obama: No decision on lethal weapons for Ukraine. *CBS News*. <https://www.cbsnews.com/news/obama-no-decision-on-lethal-weapons-for-ukraine/>
30. Ashford, E. (2016). Not-So-Smart Sanctions: The Failure of Western Restrictions Against Russia. *Foreign Affairs*, 95(1), 114–123. <http://www.jstor.org/stable/43946631>
31. Goldberg, J. (2016). President Obama's interview with Jeffrey Goldberg on Syria and foreign policy. *The Atlantic*. <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2016/04/the-obama-doctrine/471525/>
32. Allen, N. (2023, June 23). Barack Obama says local 'sympathy' aided Russia's seizure of Crimea in 2014, sparking row with Kyiv. *The Telegraph*. <https://www.telegraph.co.uk/news/2023/06/23/obama-ukraine-russia-putin-crimea-kyiv-2014-moscow-us-presi/>

33. GOV.UK (2014, March 5). Joint statement by Foreign Ministers of UK, US and Ukraine on Budapest Memorandum. GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/joint-statement-by-foreign-ministers-of-uk-us-and-ukraine-on-budapest-memorandum>
34. GOV.UK (2014, March 15). UK responds to Russia's Security Council veto on Ukraine resolution. GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/uk-responds-to-russias-security-council-veto-on-ukraine-resolution>
35. GOV.UK (2014, April 25). Foreign Secretary discusses Ukraine with Sergey Lavrov. GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/foreign-secretary-discusses-ukraine-with-sergey-lavrov>
36. Syal, R. (2017, November 29). Downing Street denies Cameron is 'diplomatic irrelevance' in Ukraine talks. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/politics/2015/feb/06/downing-street-denies-david-cameron-diplomatic-irrelevance-ukraine-talks>
37. Kundnani, E. P. a. H. (2015). Germany's real role in the Ukraine crisis: caught between East and West. *Foreign Affairs*. <https://www.foreignaffairs.com/articles/eastern-europe-caucasus/germanys-real-role-ukraine-crisis>
38. CBS NEWS. (2015, February 5). Arming Ukraine could backfire. *CBS News*. <https://www.cbsnews.com/news/nato-commander-philip-breedlove-warns-reaction-from-russia-us-arms-ukraine/>
39. Stelzenmüller, C. (2022b, June 21). Merkel's lack of regrets illustrates the fallacies of Germany's Russia policy. *Brookings*. <https://www.brookings.edu/articles/merkels-lack-of-regrets-illustrates-the-fallacies-of-germanys-russia-policy/>
40. Jarábik, B. (n.d.). *What did Minsk II actually achieve?* Carnegie Endowment for International Peace. <https://carnegiemoscow.org/commentary/59059>
41. Sherr, J. (2017). The Struggle for Ukraine. Geopolitics and Security. *Chatham House Report*, 10–14. <https://research.birmingham.ac.uk/en/publications/the-struggle-for-ukraine>
42. Хеденског, Я. (2022, May 16). Чому Мінські угоди були помилкою, яку не можна повторювати ще раз. *chas.news*. <https://chas.news/current/tri-pomilki-minskogo-protsesu-abo-chomu-cherbove-zamorozhuvannya-konfliktu-mozhe-stati-katastrofoyu-dlya-ukraini>
43. Ukrainska Pravda. (2022). Putin disappointed by Merkel's words about Minsk agreements. <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2022/12/9/7380051/>
44. Dickinson, P. (2021, August 15). *The West must not force a Russian "peace" on Ukraine*. Atlantic Council. <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/the-west-must-not-force-a-russian-peace-on-ukraine/>
45. Congressional Research Service, NATO: Response to the Crisis in Ukraine and Security Concerns in Central and Eastern Europe, pp. 1, 2014.
46. Suzen, H. (2022, December 22). Why the EU and NATO Have Failed to Manage the Ukraine Crisis. Beyond the Horizon ISSG. <https://behorizon.org/failure-ukraine-crisis/>
47. Ukrinform. (2015, March 8). Юнкер закликав створити армію ЄС, щоб реагувати на загрозу від Росії. *UKRINFORM*. https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/1823128-yunker-zaklikav-stvoriti-armiyu-e-s-shchob-reaguvati-na-zagrozu-vid-rosiii_2030089.html

48. DIF.ORG.UA. (2015). *Ставлення громадян до зовнішньополітичного вектору України: регіональний розріз*. Фонд «Демократичні Ініціативи» Ім. Ілька Кучеріва. <https://dif.org.ua/article/stavlennya-gromadyan-do-zovnishnopolitichnogo-vektoru-ukraini-regionalniy-rozriz>
49. Слово і Діло. (2021). *30 років Незалежності: як змінювалося ставлення українців до членства в НАТО*. <https://www.slovoidilo.ua/2021/08/24/infografika/suspilstvo/30-rokiv-nezalezhnosti-yak-zminyuvalosya-stavlennya-ukrayincziv-chlenstva-nato>
50. Dokos T. (2019, May 28). *How the EU got it so wrong in Ukraine - Friends of Europe*. Friends of Europe. <https://www.friendsofeurope.org/insights/how-the-eu-got-it-so-wrong-in-ukraine/>
51. Gressel G. (2021, December 28). *The dangerous decade: Russia-NATO relations 2014 to 2024*. ECFR. https://ecfr.eu/article/commentary_the_dangerous_decade_russia_nato_relations_2014_to_2024/
52. Rfe/RI. (2016, June 17). Renzi: Italy wants to boost economic ties with Russia. *RadioFreeEurope/RadioLiberty*. <https://www.rferl.org/a/italy-russia-renzi-boost-ties/27805580.html>
53. Szakacs, G. (2014). *Europe “shot itself in foot” with Russia sanctions: Hungary PM*. <https://www.reuters.com/article/idUSKBN0GF0ES/>
54. Rohac, D. (2015). Putin’s best EU friends. *POLITICO*. <https://www.politico.eu/article/putin-friends-renzi-tsipras/>
55. Rfe/RI. (2016). Slovakian leader renews call for ending EU sanctions on Russia. *RadioFreeEurope/RadioLiberty*. <https://www.rferl.org/a/slovakia-premier-fico-renews-call-end-european-union-sanctions-russia/27949172.html>
56. Boyd, J. (2014). *GLOBSEC: PM Fico questions EU solidarity on Ukraine*. Your Slovak Guide. <https://www.thedaily.sk/globsec-pm-fico-questions-eu-solidarity-on-ukraine/>
57. Atlantic Council. (2015). *Here’s Why European Disunity is a Greater Threat to Ukraine Than Russia*. Atlantic Council. <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/here-s-why-european-disunity-is-a-greater-threat-to-ukraine-than-russia/>
58. Gressel, G. (2016). Annex: Leaders and slackers on Ukraine support. In *KEEPING UP APPEARANCES: HOW EUROPE IS SUPPORTING UKRAINE’S TRANSFORMATION*. P. 80–101. European Council on Foreign Relations. <http://www.jstor.org/stable/resrep21661.13>
59. Rinna, A., & Rinna, A. (2023, December 7). Two years after Crimea, are Japan–Ukraine ties weakening? | East Asia Forum. *East Asia Forum*. <https://eastasiaforum.org/2016/04/02/two-years-after-crimea-are-japan-ukraine-ties-weakening/>
60. Smith, S. A. (2014, March 5). Japan’s painful choice on the Ukraine crisis. *Council on Foreign Relations*. <https://www.cfr.org/blog/japans-painful-choice-ukraine-crisis>
61. Rfe/RI. (2020, June 4). Trump says “Common sense” to invite Russia to G7. *RadioFreeEurope/RadioLiberty*. <https://www.rferl.org/a/trump-russia-g7/30651293.html>

62. CNN. (2019). The many nice things Trump has said about. CNN. <https://www.cnn.com/videos/politics/2019/01/17/trump-putin-praise-vstan-orig-me.cnn>
63. Cohen, M. (2020). *37 times Trump was soft on Russia*. CNN. <https://edition.cnn.com/2019/11/17/politics/trump-soft-on-russia/index.html>
64. Collins C. & Zeleny. J. (2018). Trump congratulates Putin on election. CNN. <https://edition.cnn.com/2018/03/21/politics/donald-trump-vladimir-putin-congratulations/index.html>
65. Finnegan, C. (2018). Trump says US doesn't "like" new tensions with Ukraine "either way." *ABC News*. <https://abcnews.go.com/Politics/nikki-haley-condemns-reckless-russian-escalation-trump-admin/story?id=59418285>
66. Rfe/RL. (2018, November 7). Trump blames Obama "Regime" for Ukraine's loss of Crimea. *RadioFreeEurope/RadioLiberty*. <https://www.rferl.org/a/trump-blames-obama-regime-for-ukraine-s-loss-of-crimea/29588249.html>
67. Mackinnon, A. (2019, November 15). Trump resisted giving lethal military aid to Ukraine, countering key line of Republicans' impeachment defense. *Foreign Policy*. <https://foreignpolicy.com/2019/11/15/trump-resisted-ukraine-sale-javelin-antitank-missile/>
68. Barnes, & Cooper, H. (2019). Trump Discussed Pulling U.S. From NATO. <https://www.nytimes.com/2019/01/14/us/politics/nato-president-trump.html>
69. BBC News. (2020, February 5). Trump impeachment: The short, medium and long story. *Trump Impeachment: The Short, Medium and Long Story*. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-49800181>
70. Pisano, J. (2022). Why Didn't Putin Invade Under Trump? It Wasn't Personal. *Politico*. <https://www.politico.com/news/magazine/2022/03/02/putin-invade-ukraine-trump-00012897>
71. Rodgers, J. (2018, December 17). Brexit: Is Russia getting what it wanted? *Forbes*. <https://www.forbes.com/sites/jamesrodgerseurope/2018/12/10/brexit-is-russia-getting-what-it-wanted/?sh=7f9a4a5c4cc7>
72. GOV.UK (2017, December 22). Foreign Secretary Boris Johnson press statement in Moscow. *GOV.UK*. <https://www.gov.uk/government/news/foreign-secretary-boris-johnson-press-statement-in-moscow>
73. Pravda, U. (2023, October 13). Boris Johnson admits he is "still a Russophile." *Ukrainska Pravda*. <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2023/10/13/7423947/>
74. Pothier A. (2017). Macron's Russia reset. *Atlantic Council*. <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/macron-s-russia-reset/>
75. The Economist. (2019, November 7). Emmanuel Macron in his own words (English). *The Economist*. <https://www.economist.com/europe/2019/11/07/emmanuel-macron-in-his-own-words-english>
76. Kuper, S. (2023). The west appeased Putin once. They'll do it again. *Financial Times*. <https://www.ft.com/content/c2fb8b38-5d3f-4229-8729-6b8098d096fd>
77. Francis, D. (2019). *The dead end of the Normandy format - the American interest*. *The American Interest*. <https://www.the-american-interest.com/2019/12/16/the-dead-end-of-the-normandy-format/>

78. Jones, T. (2019). How Matteo Salvini became Putin's man in Europe. Prospect Magazine. <https://www.prospectmagazine.co.uk/world/39149/how-matteo-salvini-became-putins-man-in-europe>
79. Nadeau, B. L. (2018, December 14). Italy's Trump, Matteo Salvini, wants to take over Europe. *The Daily Beast*. <https://www.thedailybeast.com/italys-trump-matteo-salvini-wants-to-take-over-europe>
80. Weiss, M., Grozev, C., & Dobrokhoto, R. (2024, February 6). How the FSB tried to buy an Italian political party. *The Insider*. <https://theins.ru/en/politics/268921>
81. Vergine, S. (2019, July 5). Conte to Putin: EU sanctions on Russia make Italy "sad." *EUobserver*. <https://euobserver.com/world/145376>
82. Haring, M. (2019, August 29). *Why is Hungary blocking Ukraine's Western integration?* Atlantic Council. <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/why-is-hungary-blocking-ukraine-s-western-integration/>
83. Shagina, M. (2018). *How to make sense of Japan's delicate balance between Russia and Ukraine*. Atlantic Council. <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/how-to-make-sense-of-japan-s-delicate-balance-between-russia-and-ukraine/>
84. The Economist. (2022, October 7). Ukraine's military success is reshaping Russia as well as the war. *The Economist*. <https://www.economist.com/briefing/2022/10/06/ukraines-military-success-is-reshaping-russia-as-well-as-the-war>
85. Fried, D. (2024). *After two years of war: The West's strategic choice in Ukraine*. The Jerusalem Strategic Tribune. <https://jstribune.com/fried-the-wests-strategic-choice-in-ukraine/>
86. Elysee. (2023, June 1). *GloBSEC Summit in Bratislava*. *elysee.fr*. <https://www.elysee.fr/en/emmanuel-macron/2023/06/01/globsec-summit-in-bratislava>
87. Sueur, O. (2024). *What Strategy for the West in Ukraine?*. Network for Strategic Analysis (NSA). <https://ras-nsa.ca/what-strategy-for-the-west-in-ukraine-renunciation-after-default/>
88. Baev, P. (2024, February 21). *Two wars set a triple test for Western unity | ISPI*. ISPI. <https://www.ispionline.it/en/publication/two-wars-set-a-triple-test-for-western-unity-149537>
89. Detsch, J., & Gramer, R. (2024, April 11). NATO readies Ukraine plans for potential Trump win. *Foreign Policy*. <https://foreignpolicy.com/2024/04/04/nato-tries-to-trump-proof-ukraine-aid/>
90. Ruppert, K. (2024). *In search of a formula for lasting peace in Ukraine*. United States Institute of Peace. <https://www.usip.org/publications/2024/02/search-formula-lasting-peace-ukraine>
91. Häsler, G., & Jochem, C. (2024, March 25). What if Russia wins the war in Ukraine? *Neue Zürcher Zeitung*. <https://www.nzz.ch/english/what-if-russia-wins-the-war-in-ukraine-ld.1823308>
92. Petrequin, S. (2024, January 29). Why are EU leaders struggling to unlock a 50-billion-euro support package for Ukraine? | AP News. *AP News*. <https://apnews.com/article/eu-ukraine-aid-explainer-orban-hungary-brussels-17cad0184582f2f5ce952153698dc90f>

93. Chiappa, C. (2024, March 27). Western troops in Ukraine risk ‘world war,’ Hungary’s top diplomat says. *POLITICO*. <https://www.politico.eu/article/hungary-foreign-minister-peter-szijarto-says-western-troops-ukraine-lead-world-war/>
94. Pravda, U. (2023, December 5). Slovakia’s Foreign Minister says he does not imagine Ukraine in EU under the current circumstances. *Ukrainska Pravda*. <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2023/12/5/7431738/>
95. Kimmage, L. F. a. M. (2024, February 27). Will the West abandon Ukraine? Kyiv must prepare for a possible change of heart in America and Europe. *Foreign Affairs*. <https://www.foreignaffairs.com/united-states/will-west-abandon-ukraine>
96. Arnsdorf, I., Dawsey, J., & Birnbaum, M. (2024, April 7). Inside Donald Trump’s secret, long-shot plan to end the war in Ukraine. *Washington Post*. <https://www.washingtonpost.com/politics/2024/04/05/trump-ukraine-secret-plan/>
97. Masters, J. (2024, February 23). How much aid has the U.S. sent Ukraine? Here are six charts. *Council on Foreign Relations*. <https://www.cfr.org/article/how-much-aid-has-us-sent-ukraine-here-are-six-charts>
98. Grozovski, B. (2024). *The West should brace for Long-Term deterrence of Russia*. Wilson Center. <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/west-should-brace-long-term-deterrence-russia>
99. Konończuk, W. (2024). *Year two of the war: Russia goes on the offensive, the West trapped in its strategic delusions*. OSW. <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2024-02-23/year-two-war-russia-goes-offensive-west-trapped-its-strategic>

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційної роботи

Тема: Феномен Westlessness (беззахідності) у світлі російської агресії проти України: 2014–2024 роки

Студент: Довбиш Марія Олександрівна

Рік навчання, факультет: 4 рік навчання, ФСНСТ

Науковий керівник: Тараненко Ганна Геннадіївна, кандидат політичних наук, старший викладач кафедри міжнародних відносин

Рецензент

Захищена “_____” _____ 20__ р.

Короткий зміст роботи:

Наукова робота робить основний фокус на огляді феномену «беззахідності», тобто в спрощеному розумінні феномену поглибленої роз’єднаності міжнародної західної спільноти, у світлі російської агресії проти України з 2014 по 2024 роки. Метою дослідження є реінтерпретація цього феномену, а саме актуалізація його розуміння з 2020 року, коли він був введений у дискусію на Мюнхенській конференції з безпеки. За допомогою теоретичних засад конструктивізму та методології кейс-стаді, дослідження висвітлює як ідеологічні та політичні чинники та розбіжності вплинули на підтримку України, реакцію та дії міжнародної західної спільноти. У першому розділі розглядаються теоретичні засади дослідження феномену «беззахідності», у другому – визначаються особливості проблематики реакції спільноти з 2014 по 2021 роки, а в третьому – визначається оновлене розуміння феномену у період з початку повномасштабного вторгнення, тобто, в актуальних рамках, з 2022 по 2024 роки.

Ключові слова: феномен «беззахідності», міжнародна західна спільнота, російська агресія, реінтерпретація феномену

Short summary:

The research focuses on the phenomenon of «westlessness», which, in simplified terms, refers to the deepening disunity of the international Western community, in the context of Russian aggression against Ukraine from 2014 to 2024. The aim of the study is to reinterpret this phenomenon, specifically updating its understanding since 2020, when it was introduced into the discussion at the Munich Security Conference. Using the theoretical foundations of constructivism and the case study methodology, the research highlights how ideological and political factors have influenced support for Ukraine, as well as the reaction and actions of the international Western community. The first chapter examines the theoretical foundations of the study of the «westlessness» phenomenon, the second chapter identifies the specifics of the community's response issues from 2014 to 2021, and the third chapter defines the updated and reinterpreted understanding of the phenomenon in the period from the beginning of the full-scale invasion, meaning from 2022 to 2024.

Keywords: *phenomenon of «westlessness», international Western community, Russian aggression, reinterpretation of phenomenon*